

TÍTOL MIL EMOCIONS EN UNA MÚSICA

AUDIOVISUAL

La Follia (Sonata Op. 5, núm. 12) (Arcangelo Corelli)

<https://lc.cx/PMWvpN0>

Le moine et le poisson ('El monjo i el peix') (dur: 6:22)

<https://lc.cx/bmG4YX>

VARIABLES QUE S'HI PODEN TREBALLAR

Autocontrol, identificació i expressió emocional, empatia, habilitats d'interacció i creativitat

ÀREES CURRICULARS

Educació artística (Música)

CONTEXT ESCOLAR

Arts, emocions i creativitat

EDAT RECOMANADA

De 8 a 10 anys

IDEA I REALITZACIÓ per a ER

Esteban Sanz Vélez, maig 2022

SINOPSI

El monjo i el peix és un curt d'animació realitzat per Michael Dudok de Wit el 1994 a partir d'un arranjament de la peça musical de Corelli titulada *La Follia*.

Aquesta música de Corelli es basa en una forma molt estimada pels compositors d'aquell moment i estil (barroc), el d'un tema o esquema harmònic fix sobre el qual es construeixen diferents variacions.

Per la seva banda, el curt d'animació conta una història que treu el màxim partit de les diferents variacions i expressions de tipus musical que conformen la peça de Corelli. La història, molt senzilla però explotada pel realitzador amb un gran talent i creativitat, és la següent: dempeus al costat d'un dipòsit d'aigua d'un monestir, un monjo veu un peix. Tot d'una va a cercar una xarxa per atrapar-lo. El peix se li escapa i el monjo es posa cada vegada nerviós mentre intenta formes cada vegada més extremes d'atrapar el peix. Ell mateix es fica a l'estany i demana ajuda a altres monjos; prova veles i arc i fletxa, tot debades. Com més se'n surt el peix a evadir-lo, més obsessionat i frustrat s'hi sent el monjo. Continua el peix fora de l'estany cap a un canal, a través de diferents paisatges i fora dels confins del monestir. Finalment, la persecució es torna menys frenètica i el monjo i el peix acaben movent-se en harmonia, surant a través d'una porta cap a l'espai obert i allunyant-se junts al cel infinit.

REFERENT TEÒRIC: Tolerar la frustració consisteix a acceptar que no sempre podem obtenir el que desitgem sense que això generi patiment. Promoure la capacitat de controlar els impulsos ajudant l'alumnat a «pensar abans d'actuar» i a fer-se responsables de les conseqüències dels seus impulsos és un aspecte crucial per desenvolupar la capacitat d'autocontrol.

Entre les nombroses capacitats expressives de la música, hi ha la d'expressar aquests estats d'inquietud i ansietat que tots experimentem a les nostres vides en un grau més gran o més petit. I ho pot fer a través d'elements musicals relativament simples, com la repetició d'un determinat ritme, l'apressament i l'acumulació de petits dissenys musicals, etc. Així, trobam que, en general, la música és canviant i no es limita a expressar en tot moment un *únic* color emocional. Per contra, varia i suggereix diferents estats emocionals plens de subtils matisos per als quals moltes vegades fins i tot les paraules resulten insuficients. L'estat emocional de la música canvia en la mesura que canvia el color harmònic, el joc rítmic, l'expressió de tensions i distensions, els *tempos* ràpids o lents, el predomini de notes curtes o llargues, el «color» general clar o fosc, i mil altres recursos que són els que en fan un art universal i únic.

La música de Corelli que se sent en el vídeo sobre el qual treballarem n'és un ric exemple, i les imatges de Witt, una fantàstica manera de traduir de manera creativa a imatges tot aquest univers emocional que suggereix la música.

RAÓ DE SER: Moltes vegades sentim o veim sentir a altres persones diferents emocions, però no som capaços de discernir bé de quines es tracta, sigui perquè no hi prestem prou atenció, sigui perquè no disposam de les habilitats necessàries que ens permeten la identificació emocional corresponent. El vídeo que constitueix el centre d'aquesta activitat és, per la seva senzillesa, un petit prodigi en aquest sentit en explorar i transmetre (de manera, a més, encantadora) tot un ventall d'emocions i d'accions que experimenta el sofert monjo protagonista en la seva incessant persecució de l'innocent i més aviat despreocupat peix. I ho fa, per descomptat, a través de la imatge, però sobretot per mitjà de l'estretíssima simbiosi entre aquesta i els mil matisos subtils de la música que l'acompanya. Però avançarem a poc a poc en la nostra tasca.

En primer lloc, a partir d'una senzilla música de Corelli titulada *La Follia* es planteja a l'alumnat que inventi una història breu i senzilla, amb la condició que tenguí només dos personatges, els quals, a més, s'han de dibuixar.

Després de visionar el vídeo *El monjo i el peix*, comentam en grup la història que aquest ens planteja, incidint de manera particular en els aspectes emocionals. Finalment, posam en relació ambdues experiències d'aquesta activitat amb les històries i emocions corresponents, és a dir, les de la història inventada per cada alumne i la inventada per de Wit per al seu curt d'animació.

DESENVOLUPAMENT

1a fase: vídeoaudició i escriptura creativa

A partir de l'inici d'aquesta bellíssima música de Corelli, *La Follia* (sonata Op. 5, núm. 12), cada alumne ha d'inventar una història senzilla i breu que ha de tenir només dos personatges, per triar lliurement.

Per a això, mentre escoltam la música, podem plantejar-nos qüestions com aquestes:

- Com és aquesta música (ràpida/lenta, lluminosa/ fosca, alegre/trista...)?
- Se'ns demana que pensem en dos únics personatges. Com ens transmet la música que podrien ser, aquests personatges? Bastants semblants o molt diferents entre si? Potser es porten bé o, per contra, la seva relació està plena de friccions, etc.)?
- Quin ambient sembla envoltar els personatges?
- Són a la ciutat o al camp? Fa fred o calor? És de nit o de dia...?

2a fase: expressió plàstica

Cada alumne ha de dibuixar a la seva manera i com més s'estimi (amb llapis o amb colors, etc.) ambdós personatges de la història que se li ha acudit en escoltar la música de la primera fase.

3a fase: vídeoaudició

En aquesta fase es projecta l'audiovisual *El monjo i el peix*.

4a fase: posada en comú

En primer lloc, després de visualitzar la història del monjo i el peix és important assegurar-se que els alumnes l'hagin entesa. Amb aquesta finalitat, el docent els dona l'oportunitat perquè, en veu alta i en grup gran, expliquin el que han entès en línies generals.

5a fase: les emocions i la música

Per introduir el binomi música-emoció, us proposam les preguntes de tall emocional següents:

- *Es duen bé, aquest monjo i aquest peix? Es duen malament?*
Per què?
- *Quina relació els uneix?*
- *Com acaba la història?*

Ara ens fixarem en les emocions i la música del vídeo (el docent pot fer servir la tècnica del videoestop i analitzar cada seqüència):

- *La història és sempre d'un mateix color emocional o canvia?*
- *I la música, canvia d'estat emocional? De quina manera? Per què?*
- *Com se sent cadascun dels dos personatges en cada moment de la història, és a dir, quines emocions hi apareixen reflectides? (S'anoten a la pissarra.)*
- *Es donen alhora les mateixes emocions a la imatge (els dibuixos) i a la música, o va cadascuna pel seu compte? Per què?*
- *Quins mitjans emprà la imatge, els dibuixos, per transmetre aquestes emocions? (Aclariment per al docent: rapidesa/lentitud dels moviments; llunyania/proximitat; durada dels plans curta/llarga; potser l'ús dels colors, etc.).*
- *I la música? Quins mitjans emprà? (tempos ràpids/lents; notes llargues/curtes; «color» clar/fosc, etc.).*

5a fase: audició i posada en comú

Tornam a les nostres històries i dibuixos de les fases 1a i 2a i els posam en relació amb el vídeo de Wit:

- *Hi ha coincidències entre la història inventada per l'alumnat en les fases 1a i 2a i la inventada per de Wit per a l'animació?*
- *Algú ha triat per casualitat un peix com a personatge? I un monjo? (Seria d'allò més sorprenent, això!)*
- *Hem coincidit a tractar alguna mateixa emoció a la nostra fase 1a en relació amb les emocions que apareixen reflectides en el vídeo de Wit?*

NOTA ALS DOCENTS: Aquestes preguntes són orientatives.

6a fase

Animam a compartir situacions de la vida quotidianes similars a la història del monjo i el peix on es posa en joc la tolerància a la frustració.

7a fase (opcional)

Es formen parelles d'alumnes. Cada parella ha de triar, assajar i després representar davant la resta un determinat moment o situació del vídeo entre el monjo i el peix.

TÍTOL JOCS MALABARS INUSUALS

AUDIOVISUAL

<http://hyperurl.co/weawdr>

Fitxes (com a material de suport)

VARIABLES QUE S'HI PODEN TREBALLAR

Autocontrol i creativitat

ÀREES CURRICULARS

Educació física

CONTEXT ESCOLAR

Steam

EDAT RECOMANADA

De 8 a 10 anys

SINOPSI

L'activitat consta de dues parts ben diferenciades. En la primera se cerca provocar la reflexió sobre la creativitat. Per a això, el professor ha de plantejar a l'inici de la classe una sèrie de preguntes a la manera socràtica, es passarà un test als alumnes sobre mites en la creativitat i es veurà un vídeo de la pel·lícula *Ratatouille* en què apareixen diversos fets que poden considerar-se creatius. En la segona part l'alumnat ha de fer jocs malabars en grup, amb què posaran a prova les seves capacitats creatives i acabaran amb una breu mostra.

REFERENT TEÒRIC: La creativitat és una capacitat fonamental en la vida, ja que ens permet, entre altres coses, generar múltiples solucions davant un problema o donar resposta a una necessitat. A mesura que creixem generem models conductuals necessaris per garantir-nos la supervivència i una bona adaptació al medi, però alhora aquests models, basats en el pensament lògic, fan que l'individu vegi limitada la seva capacitat creativa. És per això que en edats primerenques és recomanable fer activitats que l'estimulin, posant en pràctica les diferents habilitats que la componen: fluïdesa, flexibilitat, viabilitat i anàlisi.

RAÓ DE SER: Una condició indispensable per desenvolupar la creativitat en l'alumnat és aconseguir que cadascú es convenci que pot ser creatiu. És particularment interessant la noció que la creativitat es pot aprendre, així com rebatre certs mites que l'únic que fan és generar una visió inabastable del fet creatiu.

D'acord amb això, plantejam una eina que pretén reflexionar sobre la creativitat, primer, i experimentar-la després amb unes senzilles dinàmiques d'improvisació basades a imaginar usos inusuals per a objectes comuns, inspirant-nos en el test de Torrance.

DESENVOLUPAMENT

1a fase

A tall d'introducció, el professor llança unes preguntes a la classe amb la intenció de despertar la seva curiositat, provocar la reflexió i de situar-los pel que fa al tema que es tractarà: «Ara us faré unes preguntes, no vull que em contesteu ara mateix, és simplement una cosa perquè reflexioneu i que us pot ajudar a contestar un test que us passaré:

- En què pensau quan sentiu la paraula creativitat? Què és la creativitat?
- Us sembla que la creativitat és una cosa amb la qual es neix, o alguna cosa que s'aprèn?
- Qualsevol persona pot ser creativa?
- Sou persones creatives?»

És adequat deixar les preguntes apuntades a la pissarra.

2a fase

Un cop provocada la reflexió, deixant les preguntes a l'aire, es reparteix una fitxa amb les següents preguntes de tipus test (sí/no). Se'ls demana que l'omplin a les columnes grises. El test es corregeix al final de la sessió, en la fase d'autoavaluació.

Fitxa: Què pensen els alumnes sobre certs mites?

- Els artistes i els científics són les úniques persones creatives.
- La creativitat serveix per solucionar problemes.
- Fa falta un coeficient intel·lectual alt per ser creatiu.

- *Per ser creatiu cal equivocar-se.*
- *La creativitat significa produir una cosa tangible.*
- *Es pot aprendre a ser creatiu.*
- *L'originalitat és innata.*

Les persones molt creatives són genis bojos.

3a fase

Fet el test, cada alumne guarda el seu i el professor posa el vídeo. Pot introduir-lo de la manera següent: *«És molt probable que tinguem dubtes sobre què és la creativitat. Es diu que és una cosa fàcil de reconèixer, però molt difícil de descriure. Ara veurem un vídeo al qual podem veure algunes coses creatives».*

Un cop acabat el vídeo, el grup es col·loca en cercle i el professor pren la paraula, intentant que els mateixos alumnes opinin sobre el vídeo i tractin de reconèixer els diferents actes creatius que hi apareixen. Pot fer-ho de la manera següent: *«Què us ha semblat? Heu vist alguna cosa creativa al vídeo?»* Si en aquest punt comencen a opinar i debatre, el professor ha d'acompanyar i moderar el debat; si aquest s'estanca, pot emprar alguna de les propostes següents per enriquir-lo:

- *Us sembla que, quan en Rémy, la rata, parla dels sabors i barreja el formatge amb el maduixot, és creatiu?*
- *Hem vist en el vídeo que, en un moment, en Rémy i n'Alfredo tenien un problema de comunicació. Com ho resolen? Ho arriben a resoldre al primer intent, o hi han d'insistir i trobar una altra manera de fer les coses? Us sembla creativa la forma en què ho fan? Per què?*
- *I com aprenen a comunicar-se d'aquesta manera? Embenar-se els ulls en aquesta situació us sembla creatiu?*
- *I a la cuina, així com s'organitzen les rates per cuinar, hi veis alguna cosa de creativitat? Pensau que n'Alfredo pot arribar a ser creatiu a la cuina sense en Rémy? I si no avui, pot ser que algun dia arribi a ser-ho?*

Per tancar el debat, el professor torna a les preguntes del principi i al test: *«Per tancar aquest debat us demanaré que poseu l'atenció a la pissarra. Mirau de nou les preguntes: les contestaríeu de la mateixa manera que al principi de la classe? Contestaríeu igual el test? A mi, en particular, hi ha una d'aquestes preguntes que m'agrada molt que us plantegeu, és la darrera de la pissarra: sou persones creatives? Jo estic segur que sí que ho sou. Cada dia, o gairebé cada dia, en algun moment feis servir la vostra creativitat. Quan resoleu un problema que us sorgeix, quan teniu un conflicte amb algun company i us hi posau d'acord en alguna cosa, quan apreneu... Hi ha moltes ocasions cada dia per ser creatiu. Ara farem uns jocs malabars, i veureu que en serem, de creatius.*

4a fase

El professor agafa una pilota i la mostra: *«Això és una pilota de jocs malabars, es passa sempre de baix cap amunt. Per dues raons, principalment: la primera és perquè és més fàcil d'agafar si la veim caure, podem anticipar-nos-hi més bé; la segona és perquè, si la llancem directament en línia recta cap a algú, aquesta persona pot pensar que ho feim amb mala intenció, i no ho volem, això».* La passa a algú a l'atzar. *«La pilota ha d'anar passant per tot el grup, una vegada per persona, fins que m'arribi a mi. No podem passar a les persones que estan immediatament al nostre costat ni a qui ja hagi tingut la pilota abans. També hem de recordar-nos de la persona a qui hem passat la pilota, així que hi posam atenció.»*

Quan la pilota torni a arribar al professor, aquest la tornarà a passar a la mateixa persona i instarà els alumnes que facin el mateix. Es tracta que la pilota estableixi un recorregut i que sigui sempre el mateix. Un cop estigui clar el circuit, el professor hi afegeix més pilotes perquè facin aquest mateix recorregut, es tracta d'anar afegint pilotes cercant el límit que el grup pot mantenir a l'aire.

Si l'exercici els costa, hi pot ajudar aturar-se un moment i dir-los:

«Bé, està molt bé, però ara centrarem l'atenció en dues coses: una és a qui passam la pilota, que cadascú assenyali la persona a qui li passa la pilota. Bé, i ara assenyalarem, amb l'altra mà, la persona que ens passa la pilota. Fixau-vos en aquestes dues persones, mentre feim el joc hem d'estar pendents de la persona que ens passa la pilota i, quan ens arribi una pilota, contactau visualment amb la persona a qui la passam nosaltres, que estarà al seu torn pendent de nosaltres. D'acord? Intentem-ho una altra vegada, a veure si ara podem afegir encara més pilotes.»

Per acabar aquesta fase, el professor recull, quan li arribi, totes les pilotes menys una. Quan aquesta darrera li arribi, ha de donar la indicació següent: *«Ara continuarem només amb una pilota, mantenint mateix circuit. Però ens inventarem usos diferents per a aquesta pilota, que pot ser moltes coses, només cal posar-hi imaginació»*. I farà el primer exemple imaginant un ús per a la pilota, per exemple menjar-se una bola de gelat. Així farem dues o tres voltes al recorregut, segons vegem com flueixen les propostes.

5a fase

Arribats a aquest punt, es divideix el grup en dos cercles, amb mitja aula per a cada grup. Se'ls dona a cada grup un objecte quotidià de l'escola, per exemple un estoig i una esborradora, i se'ls demana que repeteixin el mateix exercici, però afegint una acció a aquest objecte imaginat, de manera que construeixin una història. Es tracta d'una cosa improvisada, per la qual cosa no és fonamental que sigui totalment coherent el que conta. Un cop hagin fet un parell de voltes al recorregut amb les seves corresponents històries inventades, demanam que provin de passar-se l'objecte de formes diferents: per davall el braç o una cama, cap enrere o a un costat, recolzant-lo al cap i deixant-lo caure davant el company... Els deixarem un temps perquè provin diferents maneres de fer-ho i, si veim que ho tenen controlat, podem donar-los la indicació que facin el mateix però movent-se per l'espai, trencant el cercle, mantenint el recorregut, la història i els llançaments. Per acabar aquesta fase, cada grup mostra a l'altra meitat de la classe el resultat de la seva exploració.

6a fase

A tall d'autoavaluació, per acabar se'ls demana que agafin el test que han contestat al principi de la classe i que formin un cercle tots plegats. Quan hi siguin, se'ls passa també la fitxa d'avaluació i se'ls dona unes indicacions breus: *«Ja arribam al final d'aquesta sessió, esper que us hagi resultat divertida. Vull agrair la forma en què heu fet els exercicis, sobretot els d'improvisar, que de vegades ens generen nervis i tensió, però és una cosa molt normal i ho heu sabut gestionar. També m'agradaria que, per concloure, facem una pausa per reflexionar. Us estic donant aquestes fitxes perquè les ompliu, no us costarà gaire es-tona, en cinc minuts està fet. Finalment, m'agradaria que féssiu un repàs del test inicial i el torneu a contestar, podeu posar les "x" a les columnes taronges del qüestionari. Quan ho tingueu tot contestat, em donau els fulls i esperem que acabin els companys.»*

CONTINGUTS CURRICULARS

Educació física:

- Resoldre reptes tàctics elementals propis del joc i d'activitats físiques, amb oposició o sense, aplicant-hi principis i regles per resoldre les situacions motrius, actuant de forma individual, coordinada i cooperativa i desenvolupant les diferents funcions implícites en jocs i activitats.
- Conèixer i valorar la diversitat d'activitats físiques, lúdiques, esportives i artístiques.
- Opinar coherentment amb actitud crítica, tant des de la perspectiva de participant com la d'espectador, davant les possibles situacions conflictives que sorgeixen, participant en debats i acceptant les opinions dels altres.
- Demostrar un comportament personal i social responsable, respectant-se a si mateix i als altres en les activitats físiques i en els jocs, acceptant les normes i regles establertes i actuant amb interès i iniciativa individual i treball en equip.

Què pensam de la creativitat?

Respon "sí" o "no" les preguntes següents

	Sí		No	
Els artistes i els científics són les úniques persones creatives				
La creativitat serveix per solucionar problemes				
Fa falta un coeficient intel·lectual alt per ser creatiu				
Per ser creatiu cal equivocar-se				
La creativitat significa produir una cosa tangible				
Es pot aprendre a ser creatiu				
L'originalitat és innata				
Les persones molt creatives són genis bojos				

Correcció del test i algunes consideracions al respecte:

Respon "sí" o "no" les preguntes següents

	Sí		No	
Els artistes i els científics són les úniques persones creatives			X	
La creativitat serveix per solucionar problemes	X			
Fa falta un coeficient intel·lectual alt per ser creatiu			X	
Per ser creatiu cal equivocar-se	X			
La creativitat significa produir una cosa tangible			X	
Es pot aprendre a ser creatiu	X			
L'originalitat és innata			X	
Les persones molt creatives són genis bojos			X	

Els artistes i els científics són les úniques persones creatives

Es pot ser creatiu en qualsevol àmbit.

La creativitat serveix per solucionar problemes

De fet, l'existència d'un problema o conflicte és una condició necessària perquè sorgeixi la creativitat.

Fa falta un coeficient intel·lectual alt per ser creatiu

Les operacions mentals i el tipus de pensament que són necessaris per a la creativitat es troben fora dels paràmetres que defineixen el CI.

Per ser creatiu cal equivocar-se

Sembla una condició inevitable. No és gaire probable que el primer que es provi per solucionar un problema funcioni, i menys encara que sigui la millor de les idees i aporti valor. El més usual és experimentar un procés d'assaig que amplia les possibilitats i genera noves associacions entre idees que, en un principi, no eren evidents.

La creativitat significa produir una cosa tangible.

No necessàriament. En l'actualitat la creativitat està ja més associada a les intangibles, com poden ser idees, patents o serveis que venen qualitat de vida, experiències, salut...

Es pot aprendre a ser creatiu

Sabem que la creativitat és un procés que es compon de diferents habilitats que es poden entrenar. Per tant, es pot practicar i aprendre.

L'originalitat és innata

No té per què. I tampoc cal ser original per ser creatiu, hi pot ajudar però no és imprescindible. Hi ha altres criteris per valorar la creativitat que semblen més interessants, com la utilitat o l'eficàcia de la proposta.

Les persones molt creatives són genis bojos

Res a veure-hi. Podríem dir que si una persona està desconnectada de la realitat, difícilment aportarà valor amb les seves propostes, ja que no seran eficients, ni eficaces, ni útils. Perquè alguna cosa sigui realment creativa, cal que aporti valor en el seu àmbit.

Avui avaluam nosaltres!

Valora de 0 a 3 (0 és la qualificació més baixa, i 3 la més alta)

	3	2	1	0
La mostra que has fet amb el teu grup				
Com t'has sentit amb la resta de companys				
Quant t'ha agradat aquesta sessió				
Quant t'has esforçat o implicat en la sessió				
La feina del professor				

Contesta «sí» o «no» les preguntes següents:

	sí	no
Has tingut cap conflicte, o t'has sentit malament, en algun moment de la sessió?		
Ha estat fàcil inventar usos diferents per als objectes?		
T'ha resultat senzill expressar o improvisar la història?		
Penses el mateix sobre la creativitat ara que abans de la classe?		
Contestaries igual el test?		
En veure el vídeo de <i>Ratatouille</i>, hi has reconegut la creativitat?		
Trobes que has estat creatiu/iva a la classe d'avui?		

Vols aportar o dir res més? Gràcies!

(Pot ser sobre les preguntes de dalt o sobre qualsevol altra cosa.)

TÍTOL ARQUITECTURA PER JUGAR

RECURS PER UTILITZAR
<https://bit.ly/3B07PvI>

VARIABLES QUE S'HI PODEN TREBALLAR

Autocontrol, presa de decisions, habilitats d'interacció i creativitat

ÀREA CURRICULAR

Ciències socials, ciències naturals, matemàtiques

CONTEXT ESCOLAR

Arts, emocions i creativitat, convivència escolar, STEAM

EDAT RECOMANADA

De 8-10 anys

SINOPSI

Aquesta activitat sorgeix d'un taller d'arquitectura per a públic familiar que es va fer el desembre de 2020 al Centre Botín. S'hi pretenia aprofundir en l'exposició *Art i Arquitectura: un diàleg*, composta per obres de la col·lecció de la Fundació Botín, que va estar exposada d'octubre de 2020 a març 2021. Al taller aprenem jugant i jugam, de manera «molt seriosa», a ser arquitectes de veritat.

Jugar podem jugar en qualsevol lloc i tots els llocs són susceptibles de convertir-se en el que la nostra imaginació ens dicti, però crear espais d'acord amb el que el nostre impuls creatiu ens digui i poder fer-los realitat dota el joc d'una dimensió més profunda. La natura es basa en unes regles matemàtiques que estableixen un ordre per a coses tan bàsiques com el creixement de les plantes. Les persones ens hi hem fixat i hem après a construir com ho fa la natura per crear els nostres espais.

REFERENT TEÒRIC: «Arquitectura, espais, creació i emoció»: Els espais incideixen en els nostres estats d'ànim. L'arquitectura és una expressió creativa i emocional transformadora. De la manera en què estiguin dissenyats els edificis, de quin tipus, forma i estil siguin i on siguin col·locats, així la nostra vida (i emocions) n'està condicionada. Les emocions tenen un gran poder transformador. Tot procés de creació i de canvi parteix i es genera d'una emoció (d'una intenció o d'un desig); i de la mateixa manera, les creacions artístiques més valuoses ens retornen emocions sorprenents i amb gran poder transformador.

*L'arquitectura no són quatre parets i una teulada,
sinó l'espai i l'esperit que s'hi genera a dins.*

(Lao Tsé)

RAÓ DE SER: La nostra vida es desenvolupa en espais pensats per altres persones. Això s'anomena arquitectura. D'ençà que les persones van decidir assentar-se en un territori i no moure-se'n, van començar a crear espais perquè la seva vida es desenvolupàs. El primer, el refugi, la casa on viure i resguardar-se del fred, la calor i les inclemències del temps. I a poc a poc, tots els espais necessaris per a la vida social: el lloc on reunir-se per aprendre uns dels altres, el lloc per curar-se, el lloc on guardar i cuidar els animals... I així, fins a arribar a les ciutats i pobles en els quals vivim avui, on tenim un edifici per a cada funció. Cada edifici és diferent, i això té a veure amb l'ús per al qual està pensat.

Amb la nostra imaginació podem crear espais que serveixin per a tot el que se'ns ocorre. Amb aquesta activitat volem mostrar noves formes de crear espais que alimentin la imaginació dels alumnes i els dotin d'eines que afavoreixin el seu desenvolupament emocional, social i creatiu. Aquesta proposta té com a objectiu replicar l'activitat original adaptada al context.

DESENVOLUPAMENT

1a fase: introducció a l'activitat

Per introduir l'activitat, res millor que veure en quin punt es troba el grup. Per això, una pregunta: *Què significa la paraula arquitectura?*

És una paraula molt comuna que sentim gairebé cada dia, però que costa definir. L'alumnat, a poc a poc i a partir de respondre i escoltar la resposta d'altres, ha d'arribar a la resposta completa. Segons la RAE, és l'art de projectar i construir edificis, però de saber què és —pensar i fer realitat edificis i espai públic— n'hi ha prou.

És important que siguin conscients que tot el seu voltant, excepte la natura, ha estat pensat i construït per persones, i que el que han pretès és que les funcions que es van dur a terme en aquest espai es facin de la millor manera possible.

Activació intel·lectual

Perquè entenguin el que s'ha comentat en la introducció de manera més pràctica, mirarem més enllà del nostre entorn. Tenim una finestra al món meravellosa, internet, que ens ajudarà a avivar la seva curiositat i activar la seva imaginació. Però com començam a cercar? Amb una altra pregunta: *Quines coses us agrada fer i a quins espais?* Després de la resposta cerquem a internet els millors espais creats per a aquesta acció.

Ex: Jugar al futbol. Introduïm a Google «millor camp de futbol del món» i veim quines imatges hi apareixen. Anam a les més creatives, les més diferents de l'habitual. En les seves ments començaran a obrir-se possibilitats fins ara inimaginables. I així amb totes les coses que li agradi fer al grup (jugar en un parc...). Amb tres o quatre exemples és suficient. Cal no arribar a un punt en què el grup perdi l'interès.

2a fase: creació de maquetes

Després de l'activació de la imaginació, ens posam a crear en petit format explicant al grup que, abans de fer un edifici, un arquitecte fa proves fins a decidir. Les proves es fan amb les mans i en petit, s'anomenen maquetes. Per això, els donam palets i plastilines i els demanam que creïn primer un personatge que els representi i després un espai per fer aquella acció que han decidit.

Tots els espais creats són vàlids si se subjecten. L'objectiu és que se sostinguin drets i quan s'hi entri l'espai mantengui la forma.

És important que aprenguin que no tot hi val, que l'equilibri no sempre s'aconsegueix. Això és important perquè tinguin ganes de conèixer com fer espais segurs i puguem passar a la fase següent amb curiositat.

3a fase: visionament del vídeo i creació d'una maqueta d'arquitectura espacial

Ara veurem un vídeo en què aprendrem a crear espais que no cauen mai. Després del vídeo i amb els mateixos materials (plastilina i palets), cada alumne o grup ha de crear un espai amb la tècnica de la triangulació que es mostra en el vídeo.

4a fase: creació de l'estructura

Materials necessaris: aspres de canya o metall, gomes de cautxú petites.

Quan tot el grup ha entès la tècnica és el moment de fer-la en gran: *Voleu que facem aquest espai en gros per convertir-lo en mil coses i poder-hi jugar?*

Heu de fer la creació en un espai obert o fer lloc a l'aula perquè hi hagi l'espai que heu de crear. I tots alhora (o si sou molts, per grups) disposau a terra les cinc canyes que componen la base. S'uneixen amb gomes de cautxú de la manera que us resulti més còmoda i es fa créixer l'estructura de la mateixa manera que hem fet la maqueta, que és ideal tenir-la de referència.

Durant el muntatge es poden establir rols entre el grup: personal de muntatge, direcció d'obra, personal encarregat dels materials, supervisió, responsables de seguretat i salut... Aquesta darrera és una figura obligatòria a les obres per estar pendents que ningú es faci mal amb els materials o no corri perill si ha de pujar a una cadira per unir les canyes al punt més alt. Podem alimentar el joc dotant l'alumnat de complements propis d'una obra, com el casc, les eines, etc. Aprofitem l'oportunitat per fer èmfasi en la importància de la col·laboració i el treball cooperatiu.

5a fase: pell

Ja tenim l'estructura, que és grossa i fàcil de moure. Als infants els atreu molt perquè és de la seva grandària, està a escala seva. Podem ampliar-la tant com vulguem o crear-ne diverses i formar un barri.

Però ara hem de tancar-la, no ens serveix com a refugi perquè hi plouria a dins, per exemple. Per això cal posar-hi un tancament o una pell, com al nostre cos. Aquesta pell serà d'una manera o d'una altra depenent de l'ús que hàgim de donar a l'estructura, que hem d'haver pensat des de l'inici.

Exemples: podem tancar amb teles subjectes amb pinces, amb cintes aïllants de colors, amb paper o dibuixos, amb paper d'alumini, amb plàstics... Cadascun dels tancaments serà diferent i tindrà unes qualitats que dotaran el joc de mil i una possibilitats. Si tenim diverses estructures podem combinar usos i materials. Si en tenim una de sola pot canviar cada dia segons el joc que vulguem dur a terme.

6a fase: reflexió final

Per tancar l'experiència i apuntalar l'aprenentatge seim tranquil·lament, baixam el ritme i deixam temps a la conversa i reflexió grupal, que iniciam amb preguntes: «*I tu, pensaves que podries ser arquitecte?*»

PROPOSTA DE CONTINUÏTAT

Després de la reflexió final podem desmuntar l'estructura i guardar-la per tornar-la a crear en una altra ocasió; llevar-li la pell per transformar-la en una altra cosa un altre dia, o podem deixar que formi part de l'aula i donar-li un ús fix, per exemple: un lloc per contar contes, per arreglar conflictes, per relaxar-s'hi... Aquesta darrera idea també pot ser el motor per iniciar la creació. Necessitam un espai per... com ho feim?

PER A FAMÍLIES

«Artes, emociones y creatividad», en

<https://fundacionbotin.org/programas/educacion/la-educacion-que-queremos-ciclo-de-conferencias/conferencias-la-educacion-que-queremos/marina-pascual-artes-emociones-y-creatividad-en-casa/>

ACTIVITATS RELACIONADES

- *ReflejArte* (2014-15): emocions per transformar l'arquitectura (Carlos Garaicoa)
- *ReflejArte* (2018-19): Refugis sensorials (Cristina Iglesias)

TÍTOL COM SONEN ELS QUADRES? PINTEM LA MÚSICA

AUDIOVISUAL

El so dels colors (Barb Rosenstock, 2015, Editorial Juventud), Premi Caldecott Honor el 2015.

Se'n poden veure les il·lustracions i escoltar-lo narrat en castellà a l'enllaç següent: <https://bit.ly/3mXgJDR>

"Toreador" de l'òpera *Carmen*, de G. Bizet. Es pot veure aquesta escena a l'enllaç següent: <https://bit.ly/3i946Ss>

VARIABLES QUE S'HI PODEN TREBALLAR

Empatia, autoestima, habilitats d'interacció, habilitats d'autoafirmació, presa de decisions i creativitat.

ÀREA CURRICULAR

Llengua i literatura, Anglès, Música, Plàstica i Matemàtiques.

CONTEXT ESCOLAR

Convivència escolar, atenció a la diversitat, pla matemàtic, bilingüisme.

CONTINGUTS CURRICULARS

Llengua i literatura: La narració a través del conte. Anglès: Listening and speaking: arts vocabulary (techniques, materials & artistic styles).

Música: Utilització d'audicions musicals per identificar sons, distingir tipus de veus i instruments. Gèneres musicals: l'òpera. La música com a instrument expressiu: emocions.

Plàstica: Art abstracte: característiques de V. Kandinsky. Utilització dels elements bàsics del dibuix (punt, línia i pla). Ús i característiques del color.

Matemàtiques: Figures planes a través de la identificació del cercle i de la circumferència. Rectes i angles. Moviments en el pla.

EDAT RECOMANADA

8-10 anys

SINOPSI

Kandinsky va ser un artista que tenia la qualitat de la sinestèsia, cosa que feia que els altres no entenguessin la seva forma d'expressar-se i, en conseqüència, no l'acceptassin. Decideix intentar adaptar-se a les exigències del que els altres consideraven «normal».

Finalment, es reafirma en la seva manera de ser i de relacionar-se amb el món que l'envolta, s'atreveix a ser ell mateix i, amb aquest atreviment, ens regala a la resta del món la creació d'un moviment artístic nou i trencador: l'art abstracte.

És important en aquestes edats fer-los veure que hi ha persones amb qualitats menys comunes i que hem de saber llegir entre línies per interpretar el que no es veu a primera vista, posar-nos a les seves sabates i així entendre més bé com perceben el món que els envolta i el per què de les seves respostes en la interacció amb els altres.

RAÓ DE SER: Aquesta activitat enfoca la diversitat com una cosa enriquidora, alhora que treballa la importància de com la pròpia actitud davant una dificultat determina les conseqüències corresponents, i com d'important és tenir seguretat en un mateix i prendre coratge a les situacions difícils per transformar-les en un repte positiu.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

1a fase

Partint d'una feina de recerca prèvia per part de l'alumnat sobre la relació de la música i els colors per a Kandinsky, ens ajudam de la narració del conte *El so dels colors* de Barb Rosenstock, amb la qual indagam en la vida del gran artista i coneixem més sobre com perceben el món les persones amb sinestèsia.

Posam en comú les nostres reflexions, i guiam la dinàmica cap a dos punts clau:

- Com una persona que presenta una realitat poc comuna no és compresa per altres persones properes i com aquesta situació la pot fer sentir.
- Valoram com Kandinsky, amb la seva actitud positiva i valenta, transforma el que inicialment es percep com una cosa negativa en un aspecte molt valuós i poderós com per crear un estil artístic tan personal i únic, amb reconeixement mundial.

REFERENT TEÒRIC: Desenvolupar l'empatia és molt sovint una tasca complicada, i aquesta dificultat s'incrementa quan els altres no mostren d'una forma òbvia les seves emocions als altres.

S'explica als alumnes què representa per a Kandinsky la figura del cercle: «El cercle és la síntesi de les oposicions més grans. Combina el concèntric i l'excèntric en una sola forma i en equilibri. De les tres formes primàries, apunta més clarament a la quarta dimensió», V. Kandinsky, *Alguns cercles*, 1926.

Per entendre més bé aquesta cita, explicam als alumnes els conceptes de circumferència i de cercle, el centre dels quals és equidistant a tots els seus punts, cosa que es relaciona amb el concèntric i l'harmonia. També ho comparam amb altres formes geomètriques com el quadrat o el triangle, i veim que el cercle no es comporta de la mateixa manera perquè no presenta costats o vèrtexs, la qual cosa es relaciona amb l'excèntric.

2a fase

Ara posarem en marxa la nostra creativitat i viurem una experiència mutisensorial: escoltam "Toreador" de l'òpera *Carmen*, de G. Bizet, i en un paper continu de gran mida expressam mitjançant la pintura de dits el que ens suggereixen els timbres dels instruments, els aguts i greus de les veus, les emocions que ens desperta el caràcter d'aquest fragment musical, i el plasmam en forma de pintura, cercant els colors i les formes que més bé ho transmetin segons l'experiència de cadascú.

3a fase

Per acabar aquesta activitat, cream junts un cercle. Partint d'un punt, cada infant hi dibuixa al voltant una circumferència amb les característiques que a cadascú li suggereix la música que se sent (una circumferència d'un color o diversos, més o menys gruixada, etc.), de manera que envoltem la del company anterior fins a formar un cercle.

Un cop acabat, veim com cadascú ha aportat a la feina la seva pròpia percepció, personalitat i gust: sent totalment diferents, hem creat alguna cosa junts expressant-nos en llibertat, hem sumat amb les nostres propostes i hem donat origen a una cosa única. És per això que vivim com la diversitat ens enriqueix i ens enforteix a l'hora d'aprendre a acceptar els altres com són, a entendre'ns més bé a nosaltres mateixos i entre nosaltres i, en conseqüència, a no prejudicar.

Activitat dissenyada per Laura Lechuga Mira
(Col·legi San Ramón y San Antonio, Madrid).

TÍTOL PER QUÈ NO HO DEIXES FER?

AUDIOVISUAL

<http://hyperurl.co/i4bom9>

VARIABLES QUE S'HI PODEN TREBALLAR

Autoestima

ÀREA CURRICULAR

Llengua castellana i literatura

CONTEXT ESCOLAR

Convivència

EDAT RECOMANADA

De 8 a 10 anys

SINOPSI

L'anunci representa el passat del cantant del grup The Beatles, Paul McCartney, practicant amb la guitarra.

REFERENT TEÒRIC: Dins l'autoconcepte que l'infant es forma, hi ha una àrea centrada en les habilitats «per fer alguna cosa». Percebre's eficaç en alguna cosa repercuteix enormement en el sentiment de vàlua que contribueix a la seguretat en un mateix i la valoració personal positiva.

RAÓ DE SER: A partir d'un anunci publicitari, els infants han de valorar la importància de l'esforç i la paciència per millorar determinats aspectes de la seva persona. L'educador ha de transmetre a l'alumnat la idea que tots tenim potencial per a alguna cosa, però que sovint aquest potencial cal cercar-lo, o demanar als altres que ens ajudin a trobar-lo. Un cop trobat, la feina basada en l'esforç serà la garantia per millorar. A través d'una dinàmica, els alumnes han de tractar d'ajudar els companys en la recerca de «la seva especialitat».

DESENVOLUPAMENT

1a fase

S'introdueix l'anunci publicitari explicant qui eren els Beatles, el gran èxit mediàtic que van tenir les dècades dels anys 60 i 70, i qui eren els dos compositors del grup, John Lennon i Paul McCartney.

Els alumnes veuen l'anunci publicitari. L'educador formula **preguntes** i **comentaris** als alumnes que els permetin comprendre el missatge que transmet l'anunci, per exemple:

- *Creis que en Paul ja va néixer sabent? Els cantants més famosos, els actors més reconeguts... tenen l'èxit assegurat des de petits?*
- *Quines conclusions podem extreure de l'anunci? (Necessitat de pràctica, paciència, dedicació, esforç, suport de l'entorn, etc., per aconseguir el que volem.)*

2a fase

Es desenvolupa una **dinàmica**. L'educador comenta:

Tots valem molt en un aspecte o un altre. Però per demostrar la nostra vàlua hem d'esforçar-nos a fer encara més bé allò que ja feim bé. És com un diamant «en brut»: cal polir-lo i tallar-lo perquè mostri tota la bellesa. Això significa practicar, esforçar-se, no rendir-se fàcilment.

Es demana als alumnes que imaginin que diversos infants de cinc anys se'ls presenten al davant dient allò que fan bé. La seva missió és orientar-los i donar-los consells per millorar. Exemples:

- Jo sé cantar molt bé.
- A mi m'encanta la poesia.
- Jo tenc molt bona memòria.
- Som molt bona amb les matemàtiques.
- M'agrada observar els estels.

L'educador ha d'ajudar els alumnes a donar consells: esforçar-se, treballar, demanar ajuda a altres que en saben més, practicar, etc.

Finalment, es presenta un darrer infant, triat a l'atzar, però mirant que sigui algú que no presenti cap problema d'autoestima, que es mostri segur de si mateix, encara que el paper que representi sigui un altre de ben diferent. Aquest infant ha de dir: «Jo no sé fer res bé».

Els alumnes han de dialogar sobre què podrien dir a l'infant que té una opinió tan baixa de si mateix. Amb alumnes de 8 a 9 anys, l'educador ha de suggerir algunes propostes: que provi coses diferents, que demani als qui el coneixen què creuen que sap fer bé, que esperi una mica a descobrir el millor que té a dins, etc.

TÍTOL SIGUES TU MATEIX!

AUDIOVISUAL

<http://hyperurl.co/robxyq>

VARIABLES QUE S'HI PODEN TREBALLAR

Autoestima

ÀREA CURRICULAR

Llengua estrangera: Anglès

Funcions comunicatives: Descripció de persones, expressió de la capacitat, el gust i el sentiment

Lèxic: Identificació personal: característiques físiques, de personalitat, habilitats.

CONTEXT ESCOLAR

Bilingüisme

EDAT RECOMANADA

De 8 a 10 anys

SINOPSI

"Be yourself" és un breu poema que dona raons per les quals no hem de fingir ser algú que no som. Altament dit, explica que no té sentit intentar ser o comportar-nos d'una manera diferent de la pròpia, ja que cada persona té una cosa única per oferir als altres. Serem més feliços si mostrem les nostres qualitats i característiques reals.

Why would you want to be someone else
When you could be better by being yourself
Why pretend to be someone you are not
When you have something they haven't got

Cheating yourself of the life you have to live
Deprives others of that only which you can give
You have much more to offer by being just you
Than walking around in someone else's shoes

Trying to live the life of another is a mistake
It is a masquerade; nothing more than a fake
Be yourself and let your qualities show through
Others will love you more for being just you.

Be Yourself
Ellen Bailey

REFERENT TEÒRIC: L'autoestima és el sentir inconscient associat a les característiques, qualitats i creences d'identitat d'un mateix. Segons Goleman (1999), la valoració realista d'un mateix atorga a la persona prou confiança en si mateixa per seguir desenvolupant-se tant emocionalment com cognitivament.

Observar-nos permet valorar les nostres característiques, habilitats i limitacions i acceptar-nos-hi. Aquesta valoració d'un mateix no està exempta del component social, ja que com a persones ens configuram en relació amb l'entorn i el *feedback* que aquest ens ofereix. Per això, que sigui el grup de companys qui reforci la imatge positiva de l'infant afavoreix no només l'enfortiment de la seva autoestima, sinó també la identitat grupal, i millora el clima d'aula.

RAÓ DE SER: La principal finalitat d'aquesta activitat és reforçar la imatge positiva de l'alumnat. Per això es parteix de la lectura per part del docent d'un poema que pretén suscitar la reflexió sobre per què, en algunes ocasions, pretenem ser qui no som. A través de la dinàmica del mirall es vol crear un context en què el mateix grup reforci l'autoestima dels voluntaris que facin la dinàmica. Tot seguit, emprant la representació creativa a través del dibuix d'un mateix, volem facilitar que cadascun dels infants es reconegui i es valori tal com és, per finalment compartir en grup una petita part de les seves produccions. En aquesta darrera fase, el reforç verbal del docent sobre les qualitats de l'alumnat potencia l'efecte positiu de l'activitat.

DESENVOLUPAMENT

1a fase

En un primer moment, després de llegir el poema amb atenció, resollem possibles dubtes de vocabulari, així com de comprensió de la temàtica del text en general. A continuació, reprenem les preguntes que es llancen en el poema i deixam que l'alumnat les contesti amb les seves opinions:

- Per què voldries ser algú altre?
- Per què fingir ser algú que no ets?

És important animar-los que s'expressin en anglès amb el seu propi vocabulari, però si hi observam dificultats, podem deixar que comparteixin la seva opinió en català, i traduir i apuntar frases o paraules que siguin interessants per aprendre-les més endavant.

2a fase

Per a aquesta part de l'activitat hem de menester d'un mirall ample a l'aula. Voluntàriament, un alumne s'hi ha d'acostar a observar-se. Li hem d'indicar que ha de preguntar al mirall què és el que més li agrada d'ell o ella: «*Little mirror, little mirror, what do you like most about me?*»

La resta del grup farà de mirall, i ha d'escriure en un paper la seva resposta. El docent ha de facilitar a l'alumnat el vocabulari que necessiti i ha de controlar les respostes que es vulguin compartir, ja que es tracta que aquestes contribueixin a reforçar la imatge positiva del company, i no el contrari. El voluntari també ha de pensar què és el que més li agrada de la seva persona. Finalment, el docent demana a l'alumnat que comparteixi amb el company voluntari què és allò que més els agrada d'ell.

No cal que tots donin la seva resposta. Es tracta de compartir com més característiques diferents millor, perquè el voluntari observi que té característiques de tota mena, físiques i de personalitat, *hobbies* o habilitats, que potser no valora gaire, però els altres sí. El docent també pot unir-se a la dinàmica, demostrant d'aquesta manera un afecte i proximitat que l'alumnat segurament apreciarà.

3a fase

En aquesta tercera fase, proposam als alumnes que mitjançant el dibuix il·lustrin tot allò que creu que els fa ser qui són, persones úniques i especials. Cercam que es dibuixin, així mateix, amb les seves característiques físiques visibles, però també que mirin de reflectir els seus trets de personalitat, així com els seus *hobbies*, manies, etc.

El docent ha d'acostar-se als alumnes de forma individual per animar-los que expliquin què estan retratant. Al seu torn, el docent ha de recollir i apuntar a la pissarra el vocabulari que necessiten per completar la segona part de l'activitat, en la qual han de posar paraules a alguna part de la seva producció que vulguin compartir amb la resta del grup.

Finalment, cada alumne comparteix amb la resta de la classe el resultat de la seva feina.

TÍTOL
ARA T'ENTENC
AUDIOVISUAL
<http://hyperurl.co/oxy1h3>

VARIABLES QUE S'HI PODEN TREBALLAR

Empatia, autoestima

ÀREA CURRICULAR

Llengua castellana i literatura

CONTEXT ESCOLAR

Identitat personal

EDAT RECOMANADA

De 8 a 10 anys

SINOPSI

Han convidat el pare d'en Sergio a explicar la seva feina el «Dia de les Professions» de l'escola del seu fill. En Sergio, però, no hi està il·lusionat. Son pare està a l'atur i això el fa empegueir... fins que el seu pare comença a parlar i a explicar la seva situació d'una manera que en Sergio mai havia considerat.

REFERENT TEÒRIC: En temps difícils com els que vivim i travessam cíclicament, és encara més important de l'habitual fer un esforç per comprendre'ns, particularment dins la pròpia família. De vegades estam en circumstàncies que no hem triat, que no entenem i que fins i tot són causades per altres persones properes a nosaltres. Aquestes situacions ens poden produir malestar i un estat que pot deteriorar la nostra relació amb aquestes persones. Però potser poden canviar en el moment en què miram de posar-nos al seu lloc, sentir una mica del que senten, i comprendre-les.

RAÓ DE SER: A través de l'activitat que es planteja, l'alumnat ha de poder comprendre com d'important és escoltar i conèixer les raons d'altres persones per actuar d'una manera determinada, i comprendre moltes de les coses que s'esdevenen.

DESENVOLUPAMENT
1a fase

L'empatia és un element fonamental de la intel·ligència emocional. Sense aquesta no seríem capaços d'entendre moltes de les coses que ens succeeixen, perquè les emocions hi tenen molt a veure.

Per entendre les emocions d'altres persones, o fins i tot les nostres, hem de ser capaços de fer-nos preguntes importants. Principalment, dues:

- Com se sent aquesta persona en la seva situació?
- Com m'hi sentiria jo, si fos ella?

Començam la sessió introduint la seqüència elegida, però deixant-la aturada quan es veu que en Sergio s'empegueix en entrar son pare a classe i explicar que està aturat. Quan han vist la seqüència fins a aquest punt, se'ls fan aquestes dues preguntes i es donen uns minuts per al debat en veu alta i en grup gran, de manera que hi puguin sortir tant defensors com detractors de l'actitud d'en Sergio, que podria ser fàcilment molt semblant a la de qualsevol d'ells en una situació similar.

2a fase

En aquesta fase, sense haver acabat de veure la seqüència, els demanam que elaborin, individualment, una llista de les persones que viuen a casa seva. Quan la tinguin, se'ls ha de donar uns minuts perquè cadascú pensi en una cosa que els pot preocupar o fer sentir malament. Per exemple, el pare té mal d'esquena i damunt treballa un munter i arriba molt tard a casa; la mare també arriba molt tard de fer feina, i a més, quan arriba a casa, el pare encara no hi és i ens ha d'ajudar amb els deures; la meva germana gran té molts d'exàmens a l'institut i, com que ha perdut moltes classes perquè ha estat malalta, hi està molt angoixada...

Aquest és un exercici que s'ha de fer en silenci. Passats uns minuts, l'educador ha de demanar:

- *Heu pensat en cadascun dels membres de la vostra família per separat?*
- *Teniu prou clar quina és la situació o què li passa a cadascun d'elles i d'ells?*
- *Ha estat senzill pensar des d'una perspectiva diferent de la nostra?*

3a fase

En aquest moment es reprèn el visionament de la seqüència fins al final. Veuen que dins en Sergio es genera un canvi a mesura que el pare explica la seva situació i com la viu ell, i arriba a sentir-se'n orgullós. Hi tenen a veure moltes de les frases que el pare compara amb la classe, frases que mereixen un recordatori en acabar de veure'l:

- La meua feina és cercar feina.
- Jo he decidit fer una remuntada (la qual cosa té mèrit, com poden veure en l'exemple que ell posa respecte del futbol; tots decideixen que remuntarien abans que fugir o abandonar).
- Per guanyar cal jugar en equip. Atacar i defensar tots.
- Tots formam part de l'equip. No estam tots sols.
- Som molts els qui jugam el partit més difícil de les nostres vides.
- A la vida hi ha un equip més important: la família.
- Jo tenc el millor equip del món... tots hi feim força.
- L'important no és el lloc on es juga, sinó l'esforç de cada jugador.
- Sempre es pot remuntar.

L'activitat acaba que en Sergio en realitat no havia empatitzat amb son pare, no entenia de veres el que passava. Només l'havia tractat malament per estar a l'atur (no se'n sentia orgullós) i no sabia realment l'esforç que feia i la feina que feia a tirar endavant. És fonamental donar lloc i espai per escoltar les persones, entendre el que fan i conèixer les seves raons, per arribar a fer-nos una fotografia més real del que són i del que senten.

PROPOSTA DE CONTINUÏTAT

Es proposa treballar l'empatia sobre els personatges d'una pel·lícula o seqüència llarga. És interessant poder triar una pel·lícula en què hi hagi prou contingut emocional perquè, en acabar de mirar-la, es puguin fer preguntes relacionades amb els motius pels quals cada personatge actua d'aquella manera.

El visionament es pot fer de manera completa i després fer un debat, o bé per parts, aturant-se a les escenes amb més contingut emocional i fent preguntes que permetin analitzar les emocions, els pensaments i les actituds dels personatges, posant-se en el seu lloc i comprenent les seves reaccions.

TÍTOL
N'ASTRID L'ESCOLTA
AUDIOVISUAL
<http://hyperurl.co/am24lq>

VARIABLE QUE S'HI POT TREBALLAR

Empatia

ÀREA CURRICULAR

Llengua catalana i literatura

CONTEXT ESCOLAR

Convivència

EDAT RECOMANADA

De 8 a 10 anys

SINOPSI

N'Astrid és amiga de n'Hipo i aquest acaba de perdre el seu millor amic, el drac Desdentat, perquè els guerrers de la seva aldea se l'emporten perquè els guiï cap al refugi secret dels dracs. Està molt trist i impactat, i n'Astrid el vol ajudar... però no l'entén, així que haurà d'esbrinar què li passa exactament a n'Hipo per poder ajudar-lo de bon de veres.

REFERENT TEÒRIC: L'empatia no és una habilitat fàcil.

Cal tenir una sensibilitat especial per detectar el que passa a altres persones i després saber què fer-hi. No obstant això, no és més empàtic necessàriament qui sense demanar sap exactament què els passa als qui són al seu voltant, sinó que també ho és qui, sense saber-ho, és capaç de demanar i captar el que està passant. Qui és realment empàtic es mostra honest i també reconeix quan no ho entén tot, així que és important treballar des d'edats primerenques una empatia basada en l'honestetat i la humilitat de qui no ho sap tot, però està disposat a esbrinar-ho.

RAÓ DE SER: Ser empàtic no significa saber-ho tot de com es troba l'altra persona, sinó ser honest i reconèixer que, encara que no ho sapiguem completament, volem entendre-ho més i més bé, com li passa a n'Astrid respecte del seu amic Hipo. Arribats a aquest punt, la millor manera d'aconseguir aquest objectiu és fer preguntes que permetin comprendre el que succeeix en les emocions de l'altra persona, tal com practicarà l'alumnat a través del darrer dels jocs que es proposen en l'activitat.

DESENVOLUPAMENT
1a fase

Com a introducció, l'educador explica (per situar l'escena que s'ha de projectar, es pot utilitzar de nou la seqüència emprada en l'activitat «Força vikinga»):

«N'Hipo és el fill del cap d'una aldea vikinga que cada dos per tres és atacada pels dracs. Són com una plaga i cada vegada que ataquen ho destrossen tot, per la qual cosa allí tothom està molt interessat a caçar-los i matar-los. Tot i això, n'Hipo va tenir una vegada una oportunitat d'or per fer-ho i no ho va fer. Es va estimar més deixar viure en Desdentat i el va convertir en la seva mascota i amic. Això ha estat un secret fins fa ben poc... però l'han descobert, i a més volen fer servir el drac perquè els mostri on s'amaguen els altres dracs. N'Hipo no ha pogut impedir-ho i està esmaperdut.

Us imagineu com se sent n'Hipo? (explicau el significat d'esmaperdut per afavorir l'ampliació del vocabulari emocional)

Si us hagués passat això... què creis que faríeu en el seu lloc? Intentaríeu fer-hi alguna cosa per rescatar en Desdentat?»

Amb aquesta primera aproximació es pretén fer un exercici d'empatia perquè puguin comprendre com se sent el protagonista. Però és un exercici difícil, perquè aquesta situació no l'han viscuda en primera persona (ni tampoc, potser, una cosa semblant). Això és el que li passa a la seva amiga Astrid, tot i que la seva actitud empàtica l'ajudarà a comprendre'l.

2a fase

«N'Astrid no ha viscut el mateix que n'Hipo. Només coneix algunes parts de la història; al cap i a la fi, és una persona diferent, així que per molt que s'hi esforci no pot saber exactament què sent n'Hipo. Però vol saber-ho, per això se li acosta, en el pitjor moment de la seva vida, per intentar esbrinar què li passa de veritat i provar d'ajudar-lo.

Ara veurem aquest trosset de la història i després comentarem què fa n'Astrid per esbrinar com se sent n'Hipo exactament, quines preguntes li fa per comprendre-ho millor.»

Es projecta el vídeo, i en aquesta fase s'ha de posar èmfasi en els aspectes següents:

- Que ser empàtic no significa saber exactament el que sent l'altra persona. Això és simplement impossible.
- Que qui està interessat a saber com se sent l'altra persona ha d'intentar descobrir-ho. Aquesta és la veritable manera d'interessar-s'hi.
- Que, per a això, és imprescindible fer preguntes i escoltar les respostes que ens donin.

3a fase

Un cop analitzada la manera que té n'Astrid d'acostar-se a n'Hipo, l'educador proposa una **dinàmica** basada en els jocs detectivescos en què cal resoldre un crim. A través d'aquesta, l'alumnat es convertirà en un equip d'investigació que ha de tractar de resoldre el misteri plantejat a força d'interrogar persones clau.

A continuació s'ofereixen diverses històries que hi haurà en fulls independents. Un voluntari o voluntària ha de llegir en veu alta la part que ve subratllada; l'altra, que és la solució al misteri, l'ha de mantenir en secret, ja que li permetrà respondre les preguntes que els companys i les companyes li faran per resoldre l'enigma. Només pot contestar «sí» o «no». Després que hagin demanat, quan algú cregui tenir la solució, ho ha de dir en veu alta per compartir-ho amb la resta del grup.

Aquestes són algunes propostes d'històries per resoldre:

Una dona va al supermercat. Poc temps després, el seu apartament està completament buit.

La dona va dues vegades al supermercat aquell dia. Durant la primera visita, té la necessitat d'anar al bany.

Mentre hi és, un home li roba la bossa de mà per davall la porta del bany. Quan torna a l'apartament, rep una telefonada en què li diuen que al supermercat han trobat la bossa i el que hi havia a dins. Malauradament, quan ella torna al supermercat, ningú té informació sobre la seva bossa. En tornar una altra vegada a casa seva, la dona contempla sorpresa que el lladre, després de simular la telefonada del supermercat, ha aprofitat per buidar completament el seu pis.

Tot i que na Marta no va dir res, a la fi va poder agafar el son després d'aquella trucada de telèfon.

El veí de l'habitació contigua de l'hotel on na Marta es troba allotjada ronca tan fort que ella decideix despertar-lo. Telefona a l'habitació del veí i, quan el telèfon es posa a sonar, el veí es desperta i na Marta a la fi pot dormir.

Gairebé tots els clients d'un restaurant que van demanar el menú de quatre plats van emmalaltir tot d'una.

Aquestes persones es trobaven a bord d'un creuer. Poc després d'acabar de menjar, el mar va començar a agitar-se i els passatgers van emmalaltir un rere l'altre.

(Agafat de *Black Stories 2*.)

TÍTOL
AIXÒ ERA UN SAVI
AUDIOVISUAL

Àudio de la lectura del poema en castellà:

<http://hyperurl.co/5ecu6q>

VARIABLE QUE S'HI POT TREBALLAR

Empatia

ÀREA CURRICULAR

Llengua catalana i literatura

CONTEXT ESCOLAR

Identitat personal

EDAT RECOMANADA

De 8 a 10 anys

SINOPSI

Un savi es plany de la seva pobresa, i tot seguit descobreix al darrere una altra persona encara més pobre que ell.

Això era un savi que un dia, tan pobre i misèrrim estava, que només se sustentava d'unes herbes que collia.

—Que per ventura hi deu haver algú —es deia a si mateix— que sigui més pobre i més trist que jo?

I en tombar el rostre enrere, trobà la resposta veient que un altre savi espigolava les herbes que ell havia rebutjat.

Calderón de la Barca

REFERENT TEÒRIC: L'empatia és una qualitat de l'ésser humà que permet identificar-se amb altres éssers, experimentar-hi estats emocionals com l'alegria o la serenitat, però també sentiments com la tristesa, l'angoixa i el patiment, i desperta en la persona que hi empatitza el desig d'ajudar, de consolar, d'acompanyar i d'alleujar els qui estan afligits. L'empatia està molt relacionada amb valors com l'altruisme, la solidaritat i la justícia.

RAÓ DE SER: La narració de la poesia que es proposa és un estímul per facilitar als infants la detecció de greus situacions vitals que pateixen algunes persones. Una dinàmica posterior planteja als infants la necessària associació d'estats amb conductes d'ajuda, alleujament i consol als seus consemblants.

En el curs de la dinàmica es reflexiona sobre algunes notícies que facilitin als infants identificar-se amb éssers humans en situacions problemàtiques. Finalment, se'ls demana que plantegin possibles solucions a la injustícia social.

DESENVOLUPAMENT
1a fase

S'introdueix el poema comentant amb els alumnes que es refereix als planys d'un ésser humà davant la seva situació d'indigència, i com s'endú una sorpresa —i aprèn una lliçó— en mirar enrere.

S'escolta el poema.

A continuació, es formulen preguntes per facilitar la comprensió del missatge que pretén transmetre el poeta:

- *De què dubtava el savi? Què va descobrir darrere ell? Com creis que se sentia?*
- *Què ha pogut aprendre el savi? Què podem aprendre nosaltres?*
- *Com podríem ajudar els protagonistes del poema?*

2a fase

L'educador escriu a la pissarra paraules que denotin estats anímics relacionats amb el patiment i el dolor, així com possibles conductes d'ajuda, com ara:

Tristesa / Suport / Ajuda

Indignació / Generositat / Pena

Justícia / Amor / Ideals

Acompanyar / Consolar / Plorar

A continuació es desenvolupa una **dinàmica** en què l'educador, després d'una breu introducció, demana als alumnes que triïn diverses paraules entre les anotades a la pissarra que s'associïn amb les notícies que llegirà.

S'introdueixen amb un breu comentari i una instrucció:

«De vegades apareixen a les notícies històries molt cruels i tristes: guerres, fam, terratrèmols, epidèmies i catàstrofes. Però també hi ha altres notícies tristes a les quals es dona menys importància perquè creim que afecten poques persones.

*Vull que, després de cadascuna de les notícies o dades que us llegiré, trieu almenys tres paraules de les que veis escrites a la pissarra que **sentiu** en escoltar-les, per després comentar-les entre tots.»*

1a notícia: «Un de cada tres persones majors de 70 anys viu tota sola»

2a notícia: «Un de cada tres infants al món no menjarà demà»

3a notícia: «Amb el menjar que es desaprofita en un sol dia a Europa podria alimentar-se la població de tot Àfrica durant un mes»

En parelles, els alumnes han de posar en comú el que han escrit per veure si coincideixen o no. Posteriorment, aquestes parelles han d'exposar en el grup gros els seus comentaris i els motius pels quals han triat les paraules.

PROPOSTA DE CONTINUÏTAT

Es pot afegir una darrera fase de la dinàmica en què els alumnes facin propostes sobre el que s'hauria de fer per posar remei a situacions com les que han escoltat.

TÍTOL HE DE PARLAR AMB TU

AUDIOVISUAL

<http://hyperurl.co/admgan>

VARIABLES QUE S'HÍ PODEN TREBALLAR

Habilitats d'autoafirmació, habilitats d'interacció, empatia, identificació i expressió emocional

ÀREA CURRICULAR

Llengua catalana i literatura

CONTEXT ESCOLAR

Promoció d'hàbits saludables

EDAT RECOMANADA

8-10 anys

SINOPSI

Un infant necessita plantejar al seu pare una conversa que ja sap que serà molt delicada, ja que toca un tema «sensíble» per a la família. S'ha preparat un bon discurs i a més a més posa a disposició de la situació tots els esforços perquè el pare s'ho prengui de la millor manera possible.

REFERENT TEÒRIC: Quan es pretén que un intent d'autoafirmació tenguí èxit, és molt important preparar-lo acuradament. És cert que no sempre tenim temps per fer-ho així. De vegades, simplement, la situació no s'hi presta perquè s'imposa una resposta o reacció ràpida. Però en altres en què sí que és possible una certa anàlisi prèvia i una bona preparació; paga la pena fer-ho, ja que hi guanya en garanties tant qui emet el missatge, que el podrà dir amb més eficàcia, com qui el rep, que tindrà més bona predisposició.

RAÓ DE SER: L'alumnat ha de posar-se en el lloc de qui ha de rebre de part seva una proposta de canvi i, alhora, considerar quins són els elements necessaris que cal tenir en compte perquè l'altra persona estigui receptiva al que li vol dir. Per a això, a través de l'anunci triat es treballa una fórmula que permeti equilibrar la fermesa d'una bona autoafirmació amb l'empatia necessària en pensar en com ho pot rebre qui tenim davant.

DESENVOLUPAMENT

1a fase

«Avui parlarem d'un tema important per a tothom. Segurament moltes vegades heu sentit paraules que comencen per "auto", que significa 'un mateix'. Per exemple, automòbil (que es mou tot sol, per si mateix), autoestima (que s'estima a si mateix), autocontrol (que té domini propi). Ara parlarem d'una paraula que també comença per auto, i és autoafirmació. Podeu imaginar-vos què significa?»

Es deixen uns minuts per a la participació, de forma que l'alumnat pugui fer suggeriments i permetre la creació d'una definició senzilla. Pot ser una cosa tan simple com defensar el que una persona pensa o opina davant altres o davant seu.

A continuació es plantegen les preguntes següents:

- *Per a què pensau que serveix l'autoafirmació?* (Essencialment per sentir-nos millor, per fer-nos respectar, per tenir un bon autoconcepte i que la nostra autoestima sigui adequada, per expressar emocions, opinions i sentiments, per participar en grup i reafirmar amb això la nostra identitat...)
- *Creis que totes les persones s'autoafirmen igual de bé o de malament?* (Algunes ho fan pensant en les altres persones també, i en els seus drets, com les que tenen més assertivitat, i d'altres s'autoafirmen de mala manera, imposant el seu criteri, la qual cosa els fa posar-se per damunt i menysprear els altres).

«A continuació, en la seqüència que veurem, un infant decideix que ha de parlar amb son pare i expressar-li alguna cosa que necessita que sàpiga. Conjuntament decidirem si aquest nin ho fa bé o malament a l'hora d'autoafirmar-se. Vegem la seqüència primer, per poder opinar.»

2a fase

Un cop visionat l'anunci es fa la pregunta següent:
«Quines coses ha fet bé aquest nin a l'hora de parlar amb el seu pare?»

Les més importants les comentam a continuació:

- S'hi adreça amb cura, respectuosament i empàtic, perquè sap que el tema és delicat per al pare i que ha de tractar-lo delicadament.
- Crea un bon ambient, distès, oferint-li alguna cosa per beure, i xerren mentre passegen, sense interrupcions i en un ambient agradable per a tots dos.
- Porta el discurs ben preparat. Sap el que vol dir i aconseguir. A més, ha preparat els arguments que justifiquen el que diu (tot i que no diu la raó principal per la qual s'ha fet de l'Atlètic, que és l'al·lota que li agrada).
- Diu al pare el que vol que canviï o, més ben dit, la decisió que ja ha pres.
- Mostra preocupació pels sentiments del pare i de l'avi, però l'informa que, encara que vulgui, no pot canviar d'opinió sense trair-se a si mateix.

En acabar d'identificar cadascuna d'aquestes qüestions, es pregunta a l'alumnat què seria el contrari de cadascuna d'aquestes coses, de manera que li sigui més senzill identificar els errors que cometem amb freqüència. (Per exemple, l'oposat al que s'exposa en el primer punt seria tractar el tema de qualsevol manera, només pensant en els nostres objectius i sense tenir en compte la persona que tenim davant, o els seus sentiments.)

Tornant a l'anunci, es pregunta al grup: *«Com hi reacciona el pare, tenint el fill en compte tots aquests aspectes?»*

3a fase

La seqüència acaba que ara han de plantejar a l'avi la mateixa situació, i sembla que pot ser fins i tot més delicat del que ha estat amb el pare. Això és just el que s'ha de demanar a l'alumnat que resolgui: per grups de sis a vuit persones, han d'elaborar de quina manera plantejarien l'assumpte a l'avi, preparant la situació i pensant en els seus sentiments.

En acabar el treball grupal, es pot fer un plantejament comú amb els suggeriments de cada grup. Aquestes pautes poden servir per orientar-los:

- Abans de començar a parlar, pensa com creus que arribarà a l'altra persona el que has de dir-li. Pensa com podries suavitzar el que vols dir sense canviar el missatge.
- Crea una situació agradable en què les dues parts us pugueu sentir bé.
- Assegura't que en el discurs que prepares amb antelació té els elements següents:
 - Explica amb claredat la situació que vols canviar, evitant enfadar-te.
 - Explica com et sents en aquesta situació i per què vols canviar-la.
 - Fes una proposta de canvi.
 - Dona les gràcies a l'altra part per escoltar-te i per tenir-ho en compte, tot i que li resulti difícil.

Acabau preguntant-los com creuen que s'ha de sentir el nin protagonista després d'haver parlat d'aquest tema amb el pare i amb l'avi, i si creuen que ha valgut la pena l'esforç per autoafirmar-se.

PROPOSTA DE CONTINUÏTAT

El discurs que s'ha plantejat preparar en el punt anterior en realitat és relativament senzill perquè és una continuació del que el nin té amb el pare en primer lloc. Convé, com una manera de donar continuïtat a l'activitat, plantejar-los situacions completament diferents o bé algunes que plantegi l'alumnat en les quals també s'hagin d'autoafirmar seguint els mateixos paràmetres suggerits en l'activitat.

Algunes d'aquestes situacions podrien ser les següents:

- El teu amic vol que us apunteu a una mateixa activitat extraescolar per passar-vos-ho més bé, però a tu no t'agrada la que ha triat, així que has pensat explicar-li per què la teva opció és que coincideix en altres coses, però no necessàriament en l'extraescolar.
- L'educadora de Llengua us ha proposat fer una feina sobre un personatge que t'agrada molt, però t'agradaria fer un plantejament de feina una mica diferent, així que vols proposar-l'hi.

(Es pot veure un exercici d'autoafirmació similar, per exemple, en l'activitat d'autoestima sobre la pel·lícula *Annie*, en aquest mateix bloc d'edat).

TÍTOL
SOM EN MONCHO, EL VOSTRE AMIC
AUDIOVISUAL
<http://hyperurl.co/33pono>

VARIABLES QUE S'HI PODEN TREBALLAR
 Habilitats d'autoafirmació

ÀREA CURRICULAR
 Llengua catalana i literatura

CONTEXT ESCOLAR
 Convivència. Programes de prevenció: assetjament escolar.

EDAT RECOMANADA
 De 8 a 10 anys

SINOPSI

En Moncho és un nin que es presenta a l'escola mesos després que hagin començat les classes. La vergonya inicial i el seu silenci obstinat provoquen les burles dels seus companys. A classe, quan és convidat a presentar-se, el pànic s'apodera d'ell fins al punt de compixar-se en públic.

REFERENT TEÒRIC: Les habilitats d'autoafirmació resulten imprescindibles en entorns socials com l'escola, on els infants han de mostrar confiança en ells mateixos per guanyar-se el respecte dels altres. És missió de l'educador treballar amb els alumnes els elements que formen part de l'autoafirmació: la confiança en un mateix i en les destreses comunicatives per demostrar seguretat als altres, confiança en les pròpies capacitats, i autonomia i independència del grup d'iguals en situacions compromeses.

RAÓ DE SER: L'activitat comença amb la projecció d'un audiovisual, emprat com a estímul per desenvolupar un diàleg col·lectiu en el qual s'aborden temàtiques com ara els sentiments que s'experimenten en situacions difícils, possibles reaccions dels altres en cas que aquests es manifestin, així com l'aprenentatge de fórmules d'autoafirmació. Finalment, es planteja un supòsit en què els alumnes han d'ajudar un infant amb problemes a sortir aïrós de la situació.

DESENVOLUPAMENT

L'educador introdueix l'audiovisual explicant al grup-classe que veuran una escena en què un alumne nou s'incorpora a l'escola.

Aquest alumne té tanta vergonya davant l'educador i els altres infants que arriba a l'extrem de compixar-se. A continuació es projecta l'audiovisual seleccionat.

Vet aquí algunes preguntes i propostes per desenvolupar un **diàleg col·lectiu**:

- Quan la mare d'en Moncho el presenta a l'educador, com se sent el nin? Tria tres emocions entre les següents:

Avorriment / Pànic / Tristesa

Vergonya / Sorpresa / Tranquil·litat

Por / Il·lusió / Odi

Comenta-les amb el company que l'educador t'assigni, i decideix entre tots dos, per després posar-les en comú amb la resta del grup, les dues emocions que us semblin més reals.

- En què se li noten aquests sentiments i emocions? Què fa amb la mirada? Com reacciona quan la mare li ofereix l'aparell per a l'asma? Respon a la salutació de l'educador?
- Què fan els altres infants quan veuen en Moncho al pati amb la seva mare? (xiuxiuejar, mirarlo com si fos estrany, riure-se'n...) Tu faries el mateix, si hi fossis?
- Quan arriben a l'aula, l'educador demana l'alumne nou que es posi dret i digui el seu nom. En Moncho té por i queda callat. Els altres diuen que nom Gorrió, tot burlant-se'n. Què hauria pogut respondre en Moncho? Què faries tu si fossis al seu lloc?

S'ha de procurar que aflorin respostes d'autoafirmació, per exemple:

«No som cap gorrió. El meu nom és Moncho.»

«Som un alumne com vosaltres.»

«No m'agrada que us en rigueu, de mi.»

- L'educador li demana que s'acosti i li demana de nou què nom. El nin té tanta por que es compixa. «Heu vist com un alumne diu "mirau, es compixa!" Tu també te'n riuries? Què fa en Moncho llavors? Alguna vegada tu t'has empegueït sentit tant?»
- «Imaginu que formau part de la classe. Formau grups de tres; comentau entre vosaltres i escriviu a continuació les vostres conclusions davant la següent situació:
"Ets veí i amic d'en Moncho, i fa més temps que estàs a l'escola. Després del que ha passat a classe, al pati els altres infants continuen burlant-se del teu amic dient-li gorrió i pixaner. Fins i tot l'empenyen. Tu decideixes sortir a defensar-lo, què diries als altres infants?"»

En la posada en comú l'educador ha de completar les aportacions dels alumnes de manera que aparegui l'autoafirmació no agressiva, com per exemple:

«No us en rigueu, d'ell; és amic meu.»

«El conec i és un al·lot genial.»

«Què passa, vosaltres no us vau empegueir el primer dia d'escola?»

- «Suposau que un germà vostre s'incorpora a primer de primària. Les classes han començat fa diverses setmanes, però el vostre germà, com li passava a en Moncho, ha estat malalt. Quins consells li donau perquè no ho passi tan malament?»

Amb la tècnica de la **tempesta d'idees** es recullen a la pissarra totes les propostes; a continuació es valoren i es decideix entre tots quines són les més oportunes. Possibles suggeriments:

«Encara que et faci vergonya, saluda'ls a tots i mira'ls als ulls.»

«Imagina que no ets nou. Porta't com si ja coneguessis tothom.»

«Si es riuen de tu no tenguís por. Dignes-los que no t'importa.»

«Si t'empenyen, no t'acovardeixis. Dignes-los que et deixin en pau. No fugis.»

«Intenta que pensin que no els tens por.»

TÍTOL HEM GUANYAT EL PARTIT

AUDIOVISUAL

<http://hyperurl.co/3gd5v9>

VARIABLES QUE S'HI PODEN TREBALLAR

Habilitats d'interacció, empatia, presa de decisions, identificació i expressió emocional.

ÀREA CURRICULAR

Llengua catalana i literatura

EDAT RECOMANADA

8-10 anys

SINOPSI

Aquest és el darrer partit de bàsquet per a n'Hugo amb el seu equip actual. El pare ha aconseguit feina als EUA i han de marxar, així que el seu equip sap que no tornarà a jugar amb ell. Serà, sens dubte, un dia especial, tant si guanyen com si perden.

REFERENT TEÒRIC: Les persones són importants, sembla una afirmació tan òbvia que resulta gairebé irrellevant, però és justament al contrari. Si alguna cosa marca la diferència entre situacions és el factor humà. I quan ja des de petits ho sabem identificar, hi ha un gran camí recorregut pel que fa a la nostra intel·ligència emocional i al tipus de relacions que tindrem amb les persones que ens envolten. Perquè una bona capacitat per relacionar-se comença per donar a cada persona el valor just.

RAÓ DE SER: L'activitat proposada i l'anunci seleccionat permet a l'alumnat posar en el lloc just la importància de les persones davant altres coses quotidianes que de vegades es col·loquen en un ordre incorrecte.

DESENVOLUPAMENT

1a fase

L'alumnat ha d'escriure de manera individual en un paper tres coses que siguin molt importants a la seva vida. Hi poden incloure, per descomptat, persones: família, amigats... i d'altres que els resulti importants o sense les quals els costaria tenir una vida feliç.

Cada infant ha de tenir una targeta amb les seves tres coses, indicant, a la part de darrere i amb un número, quantes d'aquestes són persones (0, 1, 2 o 3).

Finalment, es classifiquen les targetes de tot l'alumnat pels números indicats per aconseguir d'alguna manera fins a quin punt ha quedat reflectida la importància de les persones a l'aula.

A continuació, s'ha d'iniciar un breu diàleg en què es plantegi per què són tan importants les persones, especialment algunes d'esmentades a l'exercici anterior.

2a fase

«Alguna vegada us ha passat que heu hagut d'acomiar-vos d'algú que se'n va i que sabeu que enyorareu perquè no el veureu durant un temps? Què feis per fer-li saber el vostre afecte o estima? De quines formes creis que aquesta persona podria saber quant l'estimau?»

Això els passa justament als integrants de l'equip de bàsquet de n'Hugo. Saben que el d'avui serà el seu darrer partit i, tot i que hi estan una mica trists, volen que sigui un moment molt especial per a tot l'equip. Fixau-vos en l'anunci que ara posaré i després comentarem de quines maneres han intentat fer sentir bé i estimat n'Hugo.»

Un cop vist l'anunci, es comenta el que hi han pogut percebre, procurant que es posin a la pell de n'Hugo (com s'ha pogut sentir amb aquestes mostres d'afecte, que li deixin tirar el darrer punt...), i es formulen les preguntes següents:

- *Per què creis que guanyar o perdre no és gaire important per a l'equip de n'Hugo?*
- *Què és el realment important en aquest moment, segons l'equip?*

Després d'escoltar les diferents respostes de l'alumnat, es continua la reflexió amb altres preguntes, com ara:

- *Què trobau d'algunes de les actituds que té l'equip rival respecte del de n'Hugo?* (Es perceben diverses reaccions antiesportives davant les quals l'equip d'Hugo no respon entrant en la provocació, sinó més aviat mantenint l'esportivitat).
- *En què creis que consisteix ser «esportius»?* (Precisament, en essència té a veure amb prioritzar les persones per damunt la competició, els interessos de l'equip davant els personals...)
- *Què us sembla que l'equip de n'Hugo no hagi acceptat les provocacions i que la seva preocupació no hagi estat tant guanyar com acompanyar el seu amic?*
- *Què és el més important per a cadascun dels dos equips que heu vist en el partit?*
- *Què significa per a l'equip d'Hugo «guanyar el partit»?*

3a fase

«El nostre dia a dia està ple de situacions en què hem de triar entre l'important de bon de veres i el que és secundari. Pensem en alguna d'aquestes situacions, sobretot aquelles en què s'ha de triar entre el valor de les persones i un altre valor més individual. Per exemple, estam fent cua i una persona es cola. En aquell moment, la persona que fa això no té en compte els altres, s'estima més no respectar, si així aconsegueix que l'atenguin abans.»

Es dediquen uns minuts a exposar situacions mirant d'emfatitzar que, sempre que sigui possible, és important prioritzar el factor humà abans que qualsevol altre.

TÍTOL
TOTS IGUALS, TOTS DIFERENTS
AUDIOVISUAL
<http://hyperurl.co/yx7e5i>

VARIABLES QUE S'HI PODEN TREBALLAR

Habilitats d'interacció

ÀREA CURRICULAR

Llengua catalana i literatura

CONTEXT ESCOLAR

Atenció a la diversitat

EDAT RECOMANADA

De 8 a 10 anys

SINOPSI

L'anunci enumera una àmplia gamma de persones que poden gaudir del refresc que s'hi anuncia.

REFERENT TEÒRIC: L'infant entre vuit i deu anys està evolutivament ben equipat des del punt de vista social per transcendir les diferències individuals a l'hora de relacionar-se amb els seus conseqüents. L'educador pot treballar amb els alumnes la irrellevància de les característiques físiques i socials que distingeixen les persones en la interacció quotidiana. Les habilitats d'interacció entronquen amb valors com el respecte i l'ajut, així com amb la capacitat d'empatia per comprendre l'altre i *sintonitzar-hi*.

RAÓ DE SER: La projecció d'un anunci serveix a l'educador per introduir un col·loqui inicial sobre les diferències interindividuals i la irrellevància d'aquestes per compartir espais o desenvolupar relacions d'amistat.

Una dinàmica desplegada amb el format de frases incompletes facilita la reflexió dels alumnes sobre la naturalitat en les relacions socials amb persones molt diferents per raons com ara la nacionalitat, l'idioma, l'edat o les discapacitats. Un joc final facilita que els infants cerquin termes oposats i diferències respecte de paraules que l'educador proposarà.

DESENVOLUPAMENT
1a fase

L'educador introdueix l'audiovisual explicant que ara tindran l'oportunitat de veure i escoltar les diferents característiques i formes de ser personals de la gent.

Es projecta l'anunci.

Preguntes per promoure un col·loqui inicial:

- *L'anunci parla de persones molt diferents que poden gaudir d'una beguda refrescant, quantes en recordau?*
- *Ser diferent d'altres persones és el més normal del món. De fet, tots som diferents en alguna cosa, encara que siguem bessons. Tancau els ulls; l'alumne a qui jo toqui ha de dir una cosa que el diferencia dels companys que hi ha a la seva dreta i a la seva esquerra.*
- *Aquestes diferències importen per jugar junts?*
- *I per ser amics?* (L'educador ha de comentar que les diferències individuals dins un grup són interessants, ja que permeten la creació d'un puzzle de diferents ocasions per aprendre i divertir-se junts.)

Ser diferent no significa ser «millor» o «pitjor». Cadascú, segons com sigui, pot fer coses diferents més fàcilment que la majoria. Per exemple:

- *Quines coses pot fer una persona prima que no pot fer una persona alta i forta?* (passar per un finestre o per un espai estret)
- *Quines coses pot fer una persona alta més bé que no una amb una estatura normal?* (esports com el bàsquet, abastar coses que estan situades molt amunt).

2a fase

Es desenvolupa una **dinàmica** a partir del següent comentari de l'educador:

Si us hi heu fixat, a l'anunci es parla d'oposicions: «sol / en parella». Ara jugarem al joc dels oposats i les difereNCIES. En equips de tres (seleccionats per l'educador) heu de completar les propostes següents amb un oposat o més:

«Jo puc ser amic d'algú amb la pell de color blanc encara que el color de la meua sigui...»

«Puc entendre'm bé amb algú que només parla en xinès encara que jo... (xerr català)»

*«Les persones cegues poden practicar esports com... (el futbol) sí... (es fa servir una pilota amb picarols)»
«...també poden participar en curses de velocitat sí... (van de bracet d'un vident)»*

«Un optimista pot avenir-se amb un pessimista perquè...» (amb alumnes de 8 anys cal explicar els conceptes d'optimista i de pessimista). Pista: «entre tots dos veuen la vida... (més completa)»

«Un home gran i un infant tenen molt per aprendre l'un de l'altre, per exemple... (jocs antics i moderns, cançons pròpies de cada època, experiències de la vida, etc.)»

3a fase

Es fa un **joc**. L'educador divideix el grup classe en quatre equips, en cadascun dels quals es nomena un portaveu (aleatòriament). Cada equip ha de cercar un oposat a cada paraula que l'educador escriu a la pissarra. Regles del joc:

- El mestre escriu una paraula a la pissarra, fent sonar música durant 6 o 7 segons, lapse de temps en què els equips han de cercar l'oposat xiuxiuejant (perquè no els senti la resta).
- Quan s'aturi la música, cada portaveu ha de córrer a la pissarra per escriure-hi l'oposat.

- És irrellevant l'ordre d'arribada a la pissarra, però no es permet copiar el que escriuin els altres portaveus. Per evitar-ho, cada infant ha d'escriure a un costat de la pissarra. Una alternativa vàlida és que els equips escriuin en un paper la resposta; ara bé, aquest procediment, més ordenat, perd l'emoció del moviment i la velocitat.
- L'educador és el jutge que accepta o rebutja les aportacions. Es pot fer ajudar per un, diversos o tots els alumnes.
- Si s'hi vol introduir un element més competitiu, s'han d'adjudicar o llevar punts segons si s'encerta o es falla.

Exemples de termes oposats:

- dretà..... esquerrà
- Nord..... Sud
- quart creixent..... quart minvant
- inquiet..... tranquil
- ample..... estret
- sol..... acompanyat
- concentrat..... despistat
- alt..... baix

TÍTOL EN ROBBIE APRÈN A RESOLDRE UN CONFLICTE

AUDIOVISUAL

<http://hyperurl.co/aj0b6y>

VARIABLES QUE S'HI PODEN TREBALLAR

Habilitats d'interacció

ÀREA CURRICULAR

Llengua estrangera: anglès

Estratègies de comprensió: comprensió d'informació concreta.

Aspectes socioculturals i sociolingüístics: comportament, gestos, ús de la veu.

Funcions comunicatives: disculpes, expressió del sentiment.

Estructures sintacticodiscursives: expressió de relacions (*when*).

CONTEXT ESCOLAR

Bilingüisme

EDAT RECOMANADA

De 8 a 10 anys

SINOPSI

En Robbie i la seva companya Sarah es troben a classe fent una figura de plastilina, quan na Sarah es dirigeix al seu company i menysprea la seva feina. En Robbie se sent trist pel comentari de na Sarah. Quan la mestra s'adona que a en Robbie li passa alguna cosa, li demana què ha passat i li diu que l'hi hauria de dir a na Sarah. Na Sarah pensa com se sentiria ella en una situació similar i, en reconèixer que va actuar malament, demana perdó al seu company. Finalment, tots acaben contents les seves figures.

Robbie was working hard at making a sculpture.

«That's ugly!» said Sarah, and Robbie felt sad.

Miss Lee came over to the table. «Robbie, when someone hurts your feelings, tell them how you feel», she said.

Robbie didn't know how to tell Sarah how he felt. Finally, he said, «I feel sad when you say mean things to me».

Sarah imagined how she would feel if someone made fun of her work.

She remembered when someone said something mean to her.

«I'm sorry I hurt your feelings», said Sarah. «I won't say mean things anymore.»

«That makes me feel better», Robbie said. «Do you want to build something with me?»

«Okay!», Sarah exclaimed. «Let's see what we can make together.»

Robbie learns how to solve a conflict

(Font: <http://myyoungchild.org/stories>)

REFERENT TEÒRIC: L'escola és el context fonamental d'interacció entre iguals en la infància. És habitual que, jugant o fent activitats, trobem alumnat amb dificultats per integrar-se o amb comportaments desadaptatius, com ara adreçar-se als companys d'una manera inadequada, amb insults o menyspreu cap a ells o la seva feina. És important que el docent detecti aquest tipus de situacions per, d'una banda, promoure la reflexió sobre com aquestes conductes afecten negativament ambdues parts, així com per proposar conductes alternatives acceptades socialment.

RAÓ DE SER: A partir de la lectura i anàlisi del conte, es pretén que l'alumnat es posi en el lloc d'ambdós personatges, en Robbie i na Sarah. En la primera fase de l'activitat, quan es treballa des de la posició d'en Robbie, es pretén transmetre a l'alumnat estratègies d'afrontament de les situacions conflictives que han resultat emocionalment feridores. En la segona fase, aquesta vegada des de la posició de na Sarah, es considera la possibilitat d'aprendre a emetre crítiques constructives com a alternativa al menyspreu directe i desconsiderat de la feina d'una altra persona.

DESENVOLUPAMENT

1a fase

En primer lloc, farem unes preguntes del relat per comprovar que el nostre alumnat n'ha entès l'argument:

- *On són en Robbie i na Sarah?*
- *Per què en Robbie se sent trist?*
- *Què diu el professor a en Robbie?*
- *En Robbie i na Sarah es porten bé al final de la història?*

Tot seguit, intentarem que l'alumnat es posi en la situació d'en Robbie, per això els hem de demanar: «*Do you feel sad when someone is mean to you?*» i els demanem que ens posin exemples de la seva vida quotidiana en què s'hagin sentit trists perquè altres persones els han tractat malament. Perquè els resulti més senzill, el docent pot començar posant algun exemple.

Després els proposam que pensin en una possible solució: «*What can you do if someone says mean things to you?*» Podem recórrer al conte per veure què va fer en Robbie. «*What did Robbie do?*» Després d'escoltar les propostes, resollem amb dues petites pautes per seguir, per tal que aquest tipus de situacions tan desagradables no es repeteixin:

- *En Robbie va dir a na Sarah com se sentia: «Em sent trist quan...»*
- *En Robbie va demanar a na Sarah que no ho fes més: «Deixa de dir coses dolentes».*

2a fase

En la primera fase ens hem posat en el lloc d'en Robbie; en aquesta passam a reflexionar sobre les accions de na Sarah. Per aconseguir que es posin al seu lloc, els feim dues preguntes: «*Have you ever been mean to another child?*», «*What can you do instead of being mean to someone?*»

En funció de la seva competència comunicativa, podem treballar alguna estructura que els possibiliti fer crítiques constructives, com a alternativa a les desqualificacions. Per exemple, com a alternativa a «*That's ugly!*», podem emprar l'oració següent: «*Your work is...*(adjectiu positiu), *but it would be better if...* (proposta de millora)».

3a fase

Les dues estructures en què focalitzam l'atenció són, per la part de la persona que se sent insultada, «*I feel... when you...*», i per la part que ofèn: «*I am sorry*». En relació amb aquestes treballam l'activitat següent, que consisteix a completar-hi unes il·lustracions, com un còmic, de tal manera que han de col·locar les frases en funció de com interpretin la situació que observen i del personatge a qui correspon parlar, la qual cosa s'indica amb un entrepà buit.

Finalment, es comparteixen les diferents interpretacions que s'hagin fet de les imatges, per a la qual cosa el docent ha de prestar ajut amb el vocabulari i els infants han de llegir les estructures triades per a cada cas.

TÍTOL SIGUES UN MENYS

AUDIOVISUAL

<http://hyperurl.co/1xaijx>

VARIABLES QUE S'HI PODEN TREBALLAR

Habilitats d'oposició assertiva

ÀREA CURRICULAR

Llengua catalana i literatura. Valors socials i cívics

CONTEXT ESCOLAR

Promoció d'hàbits saludables

EDAT RECOMANADA

De 8 a 10 anys

SINOPSI

A l'anunci apareix una cadena d'elaboració de salsitxes, totes iguals, amb les mateixes característiques. El missatge final és «sigues un menys», és a dir, sigues tu mateix.

DESENVOLUPAMENT

1a fase

L'educador comenta als alumnes que no tot el que «fan molts» és sempre el millor. A tall d'exemple, pot citar: trepitjar la gespa, encalçar i assetjar animals indefensos o tombar-se a veure la tele tot l'horabaixa. Es poden demanar més exemples als alumnes, que poden cercar individualment o per parelles.

Es comenta que ara veuran un breu anunci publicitari en el qual es proposa distingir-se de la majoria, i que conclou amb una frase rotunda.

Es visiona i l'educador demana als alumnes que expliquin a la seva manera el missatge que transmet.

2a fase

L'educador demana als alumnes que, de tres en tres, elaborin frases que deixin clar als altres que un és l'amo de si mateix, que no té per què fer el que els altres li diguin, ni que el pressionin ni l'obliguin.

Amb alumnes de 8 anys s'han de proporcionar algunes idees. En tot cas, si el mestre detecta aportacions escasses, pobres o inadequades (per exemple, frases agressives o amenaçadores), ha de propiciar que s'hi generin respostes eficaces. Per exemple:

- *Tu mateix. A mi no m'hi veuran.*
- *Jo me'n vaig, no vull ficar-me en embolics.*
- *Ja t'ho faràs. Amb mi no hi comptis.*
- *Jo pas de malrotllos.*

Les frases s'anoten a la pissarra en lletres grosses perquè les puguin llegir els alumnes en la fase següent.

REFERENT TEÒRIC: És important que els infants adquireixin recursos per oposar-se assertivament a les demandes o propostes antisocials d'altres amb diferents fórmules de comunicació. La comprensió que les accions inadequades de certes persones, encara que siguin molt nombroses o procedeixin del grup d'amics, no obliguen l'individu a sumar-s'hi, és fonamental en aquestes edats. L'educador pot ensenyar respostes d'oposició assertiva, i és convenient que s'assagin una vegada i una altra perquè es puguin incorporar i desplegar amb naturalitat en situacions de la vida real.

RAÓ DE SER: Després de visionar un anunci publicitari, l'educador convida els alumnes a cercar fórmules d'oposició assertiva davant ofertes de comportament antisocial. A continuació es passa a ensinistrar les habilitats socials mentre el mestre instiga diversos infants amb propostes que impliquen risc, a les quals han de respondre amb alguna de les fórmules apreses.

3a fase

Es desenvolupa un **assaig d'habilitats socials**:

l'educador indica que formularà frases que convidin a comportaments incorrectes i l'alumne que l'educador triï ha de respondre amb una de les frases escrites, o altres de similars.

Exemples d'instigació:

«Vine amb nosaltres a gastar una broma al conserge de l'escola. Li cridarem perquè està mig adormit. Estic segur que no ens descobreixen...»

«Agafa la mànega amb mi. Donarem una "dutxa" al ca guardià, ara que està lligat.»

«Vine amb nosaltres a ensenyar als petits qui comanda aquí.»

«Hem decidit amagar la motxilla del profe. T'hi apuntes?»

Els infants han de respondre assertivament. El mestre ha de reforçar amb comentaris positius les representacions més bones.

TÍTOL
SI ET POSES AIXÍ... ME'N VAIG!
AUDIOVISUAL
<http://hyperurl.co/1kt1cq>

VARIABLES QUE S'HI PODEN TREBALLAR

Habilitats d'oposició assertiva

ÀREA CURRICULAR

Llengua catalana i literatura. Educació física

CONTEXT ESCOLAR

Convivència

EDAT RECOMANADA

De 8 a 10 anys

SINOPSI

 Al pati, els infants es llencen diferents retrets uns a altres.
 Al final tots acaben empipats.

REFERENT TEÒRIC: L'oposició assertiva és un recurs de comunicació de domini imprescindible per sortir aïrós de les situacions més diverses, des de les que poden comportar riscos socials fins a les pròpies de la vida quotidiana entre infants. Atès que entre els vuit i els deu anys el seu repertori verbal és ampli, poden creuar entre ells missatges summament ofensius. Saber dominar-se, renunciar a l'encreuament d'insults i acusacions i retirar-se d'un ambient hostil té un gran valor per mantenir la pròpia autoestima.

RAÓ DE SER: L'educador fa servir una seqüència audiovisual per plantejar als alumnes diferents situacions aversives, i els qüestiona sobre les seves formes de sentir i les seves reaccions habituals.

L'estudi d'un cas serveix al mestre per obrir un col·loqui centrat en estils de comportament adequats i inadequats davant una situació problemàtica. Un joc competitiu, l'única regla del qual consisteix que «ningú pot enfadar-se amb ningú», tanca l'activitat.

DESENVOLUPAMENT
1a fase

L'educador exposa als alumnes la gamma de comportaments inapropiats que solen desplegar-se en situacions de confrontació entre iguals.

Mitjançant **preguntes d'aproximació**, ha de centrar l'atenció de l'alumnat en la comunicació interpersonal ofensiva:

- *Si per culpa teva l'equip sencer perd un partit, et diuen que no et preocupis, o et diuen maldestre o inútil?*
- *Si demanes que t'admetin en un joc i et diuen que no perquè no en saps, et sents malament? Com hi sols reaccionar?*
- *Si es riuen de tu, et defenses insultant-los? Se t'acut una altra manera de respondre-hi?*

2a fase

El mestre explica als alumnes que tot seguit veuran una seqüència audiovisual en la qual es munta una baralla entre diversos infants. Es diuen coses molt desagradables i, en acabat, ningú queda content. Es projecta la seqüència seleccionada, i a continuació es formulen preguntes per a la posada en comú:

- *Qui té raó? Alguns? Tots? Ningú? Per què?*
- *Què hauria passat si n'Evilina hagués partit abans i no hagués escoltat els insults?*
- *Què hi hauries fet, tu?*

Es planteja l'**estudi de cas** següent per a la reflexió col·lectiva:

Imaginau que l'educador us castiga sense pati perquè un de vosaltres arriba tard a l'aula. Què li deis al «culpable»? Què faries si fossis tu qui hagués arribat tard?

S'obre un **col·loqui** ampli a propòsit del supòsit plantejat. L'educador ha de procurar que hi hagi aportacions prosocials, i les ha de suggerir ell mateix si no n'apareixen:

- Insultar només serveix perquè altres se sentin ofesos o responguin en el mateix to.

- Explicar com ens sentim, encara que el sentiment sigui d'enuig, sempre és millor i ajuda més perquè hi hagi un acord, que no dir a altres com de malament ens cauen.
- Anar-se'n —sense fugir— és preferible a quedar-se i embolicar la situació encara més.

3a fase

Es proposa un **joc** amb components cooperatius i competitius: l'educador estén a terra una corda d'uns tres metres de longitud (construïda amb un material que no faci mal a la pell en estirar-la). Es pinta amb guix una retxa a terra al mig de l'aula o la sala. El joc es desenvolupa per fases:

- **1a fase:** Es divideix el grup en dos equips. Cada equip designa un alumne. Els dos rivals estiren cadascun d'un costat de la corda. Guanya el que faci creuar la línia al rival. La resta es limita a animar el representant.
- **2a fase:** Es trien quatre alumnes, dos per equip. Es desenvolupa de la mateixa manera que en la primera fase.
- **3a fase:** Vuit alumnes per equip estiren de cada extrem de la corda. Darrera fase: tots els components de cada equip hi participen. Cada vegada que un equip guanyi se li assigna un punt.

L'única norma és que **ningú pot enfadar-se amb ningú**. Si hi ha un insult o una desacreditació agressiva, l'equip queda eliminat o perd un punt automàticament.

TÍTOL
SURT! SURT!
VARIABLES QUE S'HI PODEN TREBALLAR

Habilitats d'oposició assertiva

ÀREA CURRICULAR

Llengua catalana i literatura

CONTEXT ESCOLAR

Pla lector

EDAT RECOMANADA

De 8 a 10 anys

SINOPSI

N'Antares, fill d'un vescomte roí i avar, decideix abandonar el domicili patern, enfrontant-se de manera respectuosa al seu pare. Després de trobar una llàntia màgica que concedeix els desitjos literals de qui l'acaricia, son pare la hi roba, i posseït per la cobdícia formula davant el geni de la llàntia la paraula "surt", i es fa realitat el seu desig. Després de dialogar el geni i el vescomte, decideixen canviar les seves situacions vitals, i així quedarà lliure el primer, i tancat i oblidat el cobdiciós vescomte.

En Turi era un vescomte mesquí i cobdiciós, i el seu únic desig era tenir més i més riqueses. Tractava els seus vassalls amb duresa, i els pagava tan poc que a penes menjaven els serfs i les seves famílies. Vivia a un castell ombrívol, ja que quasi no s'encenien ciris ni llànties per no gastar doblers. La tristesa envaïa el comtat, i la gent vivia temerosa de l'exèrcit del vescomte, sempre disposat a recaptar diners per augmentar les seves arque, ja ben plenes.

En Turi tenia un fill, n'Antares, la forma de ser del qual era l'oposada a la del pare: generós, humil i sempre disposat a ajudar els necessitats. Les baralles entre pare i fill eren nombroses. En Turi esclatava d'ira cada vegada que s'assabentava que el seu fill donava un cèntim a algú; però n'Antares, per respecte al seu pare, callava. Gairebé ni s'atrevia a dir amb un fil de veu:

—Pare, la gent es mor de fam i nosaltres no sabem ni la fortuna que tenim. Els soterranis estan plens de monedes d'or i plata, i els diamants no caben als cofres que amagues.

Però en Turi li manava callar sense contemplacions, i l'amenaçava de tancar-lo a la torre.

N'Antares es passejava sol pels camps del seu pare, tristo i ple de vergonya. Fins que un dia no va poder aguantar més, es va armar de valor i es va adreçar al seu pare:

—Pare, amb tot el respecte, crec que actues malament. Sé que som un infant, però m'estim més viure sol que no amb tu. Perdona les meves paraules, però he pres ja la meva decisió.

En Turi, enfurismat, va acceptar la decisió, però va prohibir al seu fill emportar-se res més que la roba que duia. Ni una fogassa de pa ni una manta, ni tan sols un odre amb aigua.

N'Antares partí, entristit per la ira del pare, però orgullós d'ell mateix. Va caminar durant dies, menjant mores silvestres i bevent aigua dels rierols, fins que un dia va veure alguna cosa que relluïa entre els arbusts. En acostar-s'hi va descobrir que era una petita llàntia; tot d'una va pensar en el conte d'Aladí, i la va fregar amb energia, però no en va sortir cap geni. Al cap d'un moment es va rendir, i quan estava a punt de tirar-la, una sargantana que l'observava amb curiositat li va dir:

—No la freguis tan fort. Només acaricia-la.

Així ho va fer n'Antares. Davant la seva sorpresa, un petit geni va sortir de la llàntia. Mirà el nin amb afecte i li va dir:

—Mana'm el que desitgis, Antares. Però ves alerta amb el que demanes, perquè això serà exactament el que et concediré.

El nin, encantat, va demanar al petit geni un primer desig: tornar a les terres del seu pare i que a cada família se li concedís setmanalment un quilo de grans de blat, dos arbres fruiters i una unça d'or. El geni va dir: «Concedit».

N'Antares va tornar i va contemplar amb alegria que la gent era feliç i feia festes cada dia. Aviat va tenir un altre desig; acaricià la làmpada, i el petit aparegué:

—Demana el que vulguis, però ves alerta amb el que demanes, perquè això serà exactament el que et concediré.

L'infant demanà un cavall i un canet. Tot d'una, els animals van sorgir com del no-res. Meravellat, el nin va decidir quedar en una caseta propera al castell del seu pare.

Aviat van arribar les notícies al vescomte, qui, recelós, va baixar als soterranis per comptar els diners i les joies, per si el fill li havia robat alguna cosa. En adonar-se que no hi mancava ni una moneda, va decidir disfressar-se de pagès i espiar-lo. Un capvespre, n'Antares descansava davall l'ombra d'un gran roure. En sentir talent, va acariciar la llàntia i va demanar al geni alguna cosa per menjar. De seguida, davant seu va aparèixer un plat amb un dels aguiats que ell més apreciava.

El vescomte va aprofitar que n'Antares dormia després del festeig per robar-li la llàntia. Va cavalcar durant hores fins a allunyar-se de qualsevol curiós, i arribà fins a una platja deserta. Allí els ulls li van brillar d'avarícia. Seria l'home més ric del món; més que el mateix emperador! Fregà la llàntia amb energia, però res no s'esdevingué. Renegant, fregà i fregà, cada vegada amb més força, plorant: «Surt d'una vegada!», però la llàntia semblava riure-se'n amb el seu silenci. Finalment, fart de tant de provar-ho, la fregà amb la màniga abans de tirar-la, i va dir per darrera vegada:

—Surt! Surt ja!

En aquell moment, el petit geni va aparèixer. En Turi no el va poder veure, atesa la seva petita mida. Però el geni, que havia escoltat les darreres paraules del vescomte, li demanà: «Què desitges?» La resposta va ser: «Ser tan poderós com tu». El geni li va demanar: «I viure com jo? Si vols, canviem. Jo tindrè les teves condicions de vida i tu les meves». El vescomte s'emocionà, responent: «Tracte fet!»

—Els teus desitjos es veuran complerts —va dir el geni.

Tot d'una, el geni va prendre l'aparença d'un ésser humà normal, i el vescomte es va veure tancat a la llàntia.

Va succeir que n'Antares ja no desitjà res més. Era feliç, i es va oblidar de la llàntia màgica. Com a conseqüència, el vescomte quedà eternament tancat a l'interior d'una vella làmpada, fruit de la seva cobdícia.

Surt! Surt!

(Adaptació d'una rondalla popular)

REFERENT TEÒRIC: L'oposició assertiva en etapes infantils s'ha de circumscriure, quan es desenvolupa davant adults, a regles com el respecte i la prudència. L'infant ha de ser conscient que les seves idees, arguments i opinions s'han d'expressar, quan són contràries a les de la gent gran, sense petulància, arrogància o amb manca d'educació, ja que en aquests casos les formes poden malmetre el fons de l'assumpte o el contingut del missatge.

RAÓ DE SER: Emprant com a estímul la narració d'un conte, l'educador ha d'estimular la reflexió dels infants al voltant de la forma d'adreçar-se als adults quan han d'expressar la seva disconformitat. Per això ha de fer un comentari i formular preguntes d'aproximació.

En una dinàmica posterior, mitjançant l'ús de preguntes-cas, el mestre ha d'ensenyar als infants les regles essencials de la comunicació assertiva amb adults, entre les quals hi ha el respecte i la cura del to de veu.

DESENVOLUPAMENT

1a fase

L'educador introdueix l'activitat amb un comentari i diverses **preguntes d'aproximació**:

«Moltes vegades us adonau que una persona gran està actuant malament, com per exemple quan està parlant pel telèfon mòbil mentre condueix. Està molt bé que li digueu que està cometent un error, però és molt important que cuideu la forma de dir-ho, perquè no us retreguin falta de respecte o d'educació».

- Si el teu pare o la teva mare t'ha castigat sense motiu, què li dius?
- Si veus que un senyor tira una llosca encesa a una paperera, li diries alguna cosa?

Aleshores es narra el conte. Preguntes per a un col·loqui inicial:

- Quan n'Antares s'adona que la gent del comtat viu en condicions de pobresa, s'enfada amb el pare? Per què?
- Quan decideix marxar del castell, què li diu al seu pare? Com li ho diu? Què passa després?
- Si creus que tens raó quan un adult et renya, contes-tes de mala manera o dius les coses de forma respectuosa?

2a fase

L'educador **explica** als alumnes que sempre que se sentin molestos per un comportament d'una altra persona, sigui un adult o un menor, tenen dret a mostrar la seva disconformitat educadament.

Perquè els infants entenguin l'afirmació, es proposa la **dinàmica** següent: l'educador divideix el grup-classe en equips de tres alumnes: han de dialogar entre si, anotar les idees i exposar, quan els pertoqui, les seves aportacions. Es proposa algun dels supòsits següents:

- Imagina't que un adult ha de recollir-vos a la sortida de l'escola i dur-vos a classe d'anglès a una acadèmia que està una mica enfora. Com que frisa, us diu que el seguiu, i comença a córrer saltant-se els passos de vianants en vermell, i us fa travelar amb altres vianants. Què feis? Què podeu dir-li sense faltar-li el respecte?

- Un adult fuma devora teu, a una zona on legalment no està permès. Li diries alguna cosa? Quines paraules exactes faries servir?
- Acabes de comprar una barra de pa, i et donen de tornada menys diners del que correspon. Què dius al botiguer?

Quan es desenvolupi la posada en comú, el mestre ha de fer d'adult, i ha de respondre a les seves crítiques. Si el to, els continguts o els gests que acompanyen els missatges dels equips no són adequats, l'educador ho ha de reflectir immediatament, explicant-los els errors que hagin comès.

3a fase

L'educador conclou l'activitat recordant les idees inicials:

- Tots tenim dret que no ens agradin els comportaments dels altres.
- La forma en què ens expressam és molt important, ja que una manera inadequada de fer-ho pot llevar-nos la possible raó que tinguem.

TÍTOL DEIXES EMPREMTA EN EL TEU CAMÍ?

RECURS

Exposició virtual
<https://bit.ly/3z5wdLB>

VARIABLES QUE S'HI PODEN TREBALLAR

Identificació i expressió emocional, empatia, creativitat.

ÀREA CURRICULAR

Educació artística, valors socials i cívics

CONTEXT ESCOLAR

Arts, emocions i creativitat, identitat personal, convivència escolar, treball per projectes, interculturalitat, pla d'atenció a la diversitat.

EDAT RECOMANADA

De 8-10 anys

SINOPSI

Aquesta activitat està inspirada en l'exposició *Itinerarios 2009-2010, XVII*. En aquesta mostra podem trobar l'obra d'Eduardo Soriano (Florència, Colòmbia, 1976), que aborda el fenomen de les migracions i a les seves conseqüències, amb el projecte *Midway* (2010), que es basa en entrevistes sobre el tipus d'imatges que diferents migrants van manejar abans de deixar el seu lloc d'origen i que els van acompanyar en la migració com si fossin eines amb les quals manejar-se en un nou medi. L'artista ofereix a aquestes persones la possibilitat de treballar aquests imatges i somnis imprimint-los en paper fotogràfic i, amb aquest, fer-hi unes sabates.

Així mateix, l'alumnat ha de desenvolupar la seva capacitat d'escolta i les habilitats d'interacció en una feina que mostrarà el resultat grupal.

DESENVOLUPAMENT

1a fase

En aquesta primera fase, l'educador introdueix l'activitat i l'artista avançant el que veuran a continuació.

En aquesta activitat coneixerem un artista que nom Eduardo Soriano. Aquest artista és colombià, i li agrada molt la fotografia, parlar amb les persones i crear amb tot això. A vosaltres us agrada crear? En aquest vídeo, veurem diferents persones creant unes obres especials. Fixau-vos bé en quins objectes estan creant, a veure si els descobreix. Però, a més, aquestes persones no són del lloc on viuen, sinó que van arribar aquí com a emigrants, sabeu el que vol dir això?

A continuació, després de la temàtica, podem aturar-nos a explicar la idea de migració, així com a parlar i descobrir companys que puguin ser d'altres llocs del món o que hagin viscut experiències semblants.

2a fase

En aquesta fase, projectarem el vídeo i, practicant la tècnica del videoestop, analitzarem el que diuen les diferents persones que hi apareixen, i també ens fixarem en detall en allò que creen. Algunes preguntes que poden ajudar a facilitar aquesta anàlisi poden ser:

- Què veis en aquesta obra? Què us crida l'atenció?
- Quines coses trobam? Com són? (Els descrivim.)
Per què ha decidit l'artista crear aquestes obres?
Per a què serveixen generalment aquests objectes?
Com es deuen haver elaborat aquestes obres?
- Com les faríeu vosaltres? Amb quin material treballen aquestes persones? Ho reconeixeu, us resulta familiar? (Són fotografies impreses) Creix que les imatges són reals o fictícies?

REFERENT TEÒRIC: El treball a través de les arts plàstiques potencia la nostra creativitat i és el mitjà perfecte per desenvolupar les habilitats emocionals com la identificació i l'expressió emocional, ja que cada obra ens fa sentir a cadascun de nosaltres coses molt diferents en funció de les nostres experiències, records, personalitat... L'art és una cosa subjectiva i molt enriquidora en l'àmbit educatiu. També són clau en el desenvolupament de l'empatia i ens ajuden a posar-nos en el lloc de l'artista i d'altres persones per entendre i comprendre la seva obra.

RAÓ DE SER: Amb aquesta activitat, l'alumnat descobreix l'obra d'aquest artista, un treball ple d'empatia que ens ajuda a potenciar aquesta habilitat posant-nos en el lloc dels altres. Després de conèixer la seva obra, han de fer una activitat creativa en què posin en joc les qualitats emocionals i socials del grup.

El projecte *Midway* conté diverses entrevistes a diversos migrants sobre el tipus d'imatges que han manejat abans de deixar el seu lloc d'origen i que els van acompanyar en la migració com una eina amb la qual enfrontar diferents situacions i poder moure's en un nou medi.

L'artista ofereix a aquestes persones la possibilitat de treballar aquests imaginaris i somnis imprimint-los en paper fotogràfic i, amb aquest, elaborar-hi unes sabates. El mateix procés de fabricació d'aquests va acompanyat d'entrevistes i xerrades enregistrades en vídeo, en les quals es recullen experiències, imatges i somnis alentidors.

Després de veure el vídeo, parlem amb l'alumnat per saber si en alguna ocasió han imprès fotografies i hi ha creat alguna cosa (per exemple, un collage, un mural, un àlbum de fotos...).

A continuació, podem aturar-nos en algunes imatges de les obres de l'artista que mostren el resultat final d'aquest projecte i potenciar l'observació i l'anàlisi a través de preguntes: Per què creis que l'artista ha decidit fer-ho així? T'agradaria posar-te alguna d'aquestes sabates? Com et sents a les seves sabates? Què creis que l'artista ha sentit?

També podem parlar de l'expressió «posar-se a les sabates d'algú» ('posar-se a la pell d'algú'), que pot ajudar-nos a explicar de forma molt senzilla en què consisteix a grans trets l'empatia.

3a fase: Deixes empremta en el teu camí?

Després de descobrir el projecte de l'artista, l'alumnat, amb ajuda de l'educador, fan una activitat creativa. Consisteix a mesurar les qualitats físiques d'un company per, a continuació, passar a mesurar-se i explorar-se mútuament les qualitats emocionals i socials.

És un camí que neix de l'empatia i acaba en un desig de futur que tota la classe ha de decidir.

L'alumnat s'ha d'organitzar en parelles i amb una cartolina o tros de cartó han de marcar la silueta del peu del company. Després treballen la retallada del peu del company i, a més de donar-li color, han de pintar i escriure-hi un desig que tenen per al company, un desig que aquesta petjada deixarà cada vegada que trepitgi, prenent com a inspiració les qualitats que veu en el company: «Què et desitj per al futur?»

Finalment, en grups aproximats de sis parelles, han d'ajuntar i aferrar les empremtes en una mateixa cartolina més grossa. Com que el futur és un camí que cal recórrer i explorar, entre tots hi haurà aquest recorregut, junts, amb una multitud de desitjos personalitzats. El camí de les empremtes es plasmarà en consens, la totalitat de la classe s'ha de fer aquesta pregunta: «Quin camí futur recorrem junts?» L'han de plasmar en una sèrie de cartolines unides pel sentit de les empremtes.

PROPOSTA DE CONTINUÏTAT:

EL NOSTRE MÓN

Amb la idea de migració i de les característiques personals i culturals de cada alumne podrem obrir un espai per explorar-les totes en una activitat anomenada «el nostre món».

En aquesta activitat demanem a l'alumnat que portin objectes, fotografies, aliments i fins i tot músiques d'altres indrets. Poden ser de llocs on han viscut, viatjat, on tenen familiars, o simplement que els resultin interessants.

Exploram cadascun d'aquests objectes i així ajudam els alumnes perquè es coneguin més bé entre ells i també afavoreix l'empatia.

Concloem que «el nostre món» i la nostra aula és molt diversa, i això ho fa molt enriquidor, ja que podem conèixer i acostar-nos a una gran varietat de cultures.

TÍTOL

UNA AUTOESTIMA TAN GRAN COM L'ESTÀTUA DE LA LLIBERTAT

AUDIOVISUAL

Shat-Shoes of Liberty

<https://smarturl.it/xlbinv>

VARIABLES QUE S'HI PODEN TREBALLAR

Identificació i expressió emocional, autoestima, auto-concepte i creativitat

ÀREA CURRICULAR

Coneixement del medi, llengua catalana i literatura

CONTEXT ESCOLAR

Convivència escolar

EDAT RECOMANADA

De 8 a 10 anys

SINOPSI

L'estàtua de la llibertat acudeix a una sabateria a la recerca d'un calçat adequat que sigui de la seva mida. Al principi, s'adona que no hi ha res que s'ajusti a la seva mida, ja que totes les sabates són petites i els seus peus són massa grans; això no obstant, el sabater no es dona per vençut fins a trobar una cosa ideal que encaixi i la faci sentir bé.

Per a això, cal saber apreciar totes aquestes característiques que ens fan diferents de la resta d'una manera o una altra.

L'inici d'aquesta proposta comença amb la visualització d'un vídeo titulat *Shat-Shoes of Liberty* (de National Geographic Kids), en què apareix l'estàtua de la llibertat en una sabateria per trobar un calçat que s'ajusti a la seva mida. A través d'aquesta situació, treballarem el vocabulari en anglès relacionat amb la roba i les qualitats que pot tenir (color, textura, teixit...), les emocions que s'aprecien a l'audiovisual (sorpresa, tristesa, felicitat...), i reflexionarem sobre la diversitat.

Durant les dinàmiques que es duen a terme es fomenta la creativitat, així com l'ús del vocabulari après en anglès, i també s'impulsa el coneixement d'un mateix, de les característiques que el distingeixen i del valor d'aquestes. Tot això s'enquadra en un context de reconeixement, acceptació, respecte i valoració mútua per tots els membres de l'aula.

DESENVOLUPAMENT

1a fase: A les seves sabates

El docent comença la sessió exposant directament el vídeo *Shat-Shoes of Liberty* sense presentar ni comunicar als estudiants la temàtica sobre la qual es treballarà, ja que ho hem d'extreure conjuntament a través de la reflexió.

Ara veurem un vídeo molt curiós, parau atenció i estigueu molt atents a les expressions facials dels personatges i la trama.

Un cop els estudiants l'hagin vist, el docent fa una sèrie de preguntes per inferir la temàtica de la feina i reflexionar sobre l'observat.

REFERENT TEÒRIC: Tots som diferents. Cada persona té unes característiques que la fan diferent de la resta, i aquestes diferències que aporten una riquesa més gran a la societat. Ser diferents ens fa únics, especials i irrepetibles; tot i que sovint ho visquem amb un conflicte intern, sobretot en edats primerenques, en què els més joves intenten assemblar-se a les persones de l'entorn pròxim, generalment els seus iguals (amics, companys de classe).

Reconèixer el valor de les diferències, tant les pròpies com les alienes, és un factor clau per al bon desenvolupament de l'autoestima i l'autoconcepte, a més de ser un promotor del respecte cap a l'altre.

RAÓ DE SER: Aquesta activitat neix de la necessitat d'apreciar la diversitat en totes les seves variants des d'etapes primerenques. Conèixer-se a un mateix és fonamental per establir una relació sana i positiva amb nosaltres mateixos i amb els altres.

Què passa en aquest fragment? Què us crida l'atenció? Com creis que s'ha sentit el sabater en veure l'estàtua? Com és el peu de l'estàtua? Com s'ha sentit l'estàtua al principi, en veure els seus peus tan diferents dels de la resta? Com es deu haver sentit l'estàtua al final del vídeo? Heu viscut alguna vegada una situació semblant? Com us hi va sentir? Creis que teniu alguna cosa que us diferencia? Trobau que aquestes diferències són valuosos? Per què?

Aquestes preguntes anteriors són un exemple merament orientatiu.

2a fase: Dissenyant la nostra roba

En aquesta segona fase, ens convertim en dissenyadors de roba, però abans farem una pluja d'idees apuntant a la pissarra tots els tipus de peces que se'ns ocorrin per treballar el vocabulari conjuntament. Després d'això, comunicam als estudiants que han de triar un d'aquests elements (sabatilles, camisa, camiseta, vestit, abric, jaqueta...) i dissenyar-lo de manera tan creativa com vulguin i els agradi. Per fer el disseny, cada estudiant ha d'agafar un full o cartolina blanca, dibuixar la peça en qüestió, decorar-la i posar un títol a la seva creació.

Amb les peces ja creades, farem una breu presentació oral exposant els nostres dissenys, de manera que cada estudiant tenguí l'oportunitat per descriure la seva peça amb frases simples i senzilles, ensenyar la seva proposta de peça i rebre el retorn dels companys i els docents.

Com que és una petita exposició en una llengua estrangera, és fonamental oferir temps perquè els estudiants pensin quina informació volen comunicar i com.

Quan tots els estudiants hagin compartit la seva creació, el docent farà diverses preguntes per reflexionar sobre la pràctica.

Què us ha semblat aquesta activitat? Hi havia peces iguals? Hi havia dissenys iguals? Per què encara que les peces podrien ser iguals, els dissenys eren diferents? Vosaltres sou iguals? Compartiu característiques? Teniu característiques diferents de la resta? Creis que és positiu que hàgim creat peces diferents? Per què? Trobau que és positiu que tots tinguem alguna cosa diferent de la resta?

Aquestes preguntes anteriors són un exemple merament orientatiu.

3a fase: A les meves sabates

En la tercera i darrera fase, focalitzam l'atenció en les nostres pròpies característiques (no només físiques, també en relació amb la personalitat, la forma de ser...). Per tant, seria convenient repassar els adjectius en anglès per descriure una persona, tant lligats a una descripció física (alt, baix, pèl-roig...) com a una descripció d'índole psicològica (amable, observador, atent, curós...).

Així, demanarem als estudiants que facin la volta al full o cartolina que han fet servir per al disseny de la seva peça i hi dibuixin un cercle de mida mitjana enmig. En el cercle han d'escriure almenys una característica que ells trobin que els fa diferents. Fora del cercle, han d'escriure almenys una altra característica que pensen que comparteixen amb un o diversos companys de classe.

És positiu que el docent participi en l'activitat i escrigui també les seves característiques, perquè posteriorment pugui ser el primer a compartir i trencar el gel.

Amb la tasca finalitzada, és el moment de compartir amb els altres les nostres característiques i ser conscients que compartim moltes més de les que pensam, i que les que no compartim aporten valor i riquesa a l'aula.

La dinàmica és la següent: un estudiant es posa dret i diu en veu alta la seva característica; si algun company la comparteix amb ell o ella, també es posarà dempeus. Els estudiants que no la comparteixin poden aixecar la mà per fer un comentari sobre per què consideren que aquesta característica enriqueix l'aula.

Exemple: En Lluís diu que la característica que el fa diferent és que és capaç de sentir sons molt baixets i sempre s'assabenta de tot. Na Marta i en Jordi s'aixequen perquè ells també consideren que tenen aquesta característica. La resta de la classe es roman asseguda perquè no la comparteix, però na Clara i en Hassan tenen la mà aixecada perquè tots dos volen compartir amb els altres que aquesta qualitat és genial perquè poden sentir el que diuen els professors quan parlen de l'examen.

Seria convenient animar els estudiants a emprar en tot moment l'anglès, encara que comentin errors. No obstant això, es pot ser flexible a l'hora de fer la posada en comú.

PROPOSTA DE CONTINUÏTAT

Per continuar treballant el valor de les diferències, els estudiants poden visualitzar, sigui a l'aula o a casa, el vídeo *Rainbow of insects* (National Geographic Kids). A través d'aquest vídeo es pot desenvolupar la identificació i l'expressió emocional amb els personatges (por de la nina amb els llagosts; tristesa del nin a qui li cau el gelat; felicitat en les formigues menjant), així com l'associació de determinades situacions de la vida quotidiana amb les emocions.

Des de l'àrea de llengua estrangera (anglès), s'hi treballa el vocabulari sobre els colors, els animals i, en un gran més baix, els aliments; també des de la gramàtica, el present simple i el verb *to be* (*is/are*). No obstant això, hi ha una connexió estreta amb altres àrees com Coneixement del medi (animals i el seu medi ambient) i Llengua catalana i literatura.

Activitat dissenyada per: Teresa Hidalgo Méndez, alumna del Màster de Recerca i Innovació en Contexts Educatius (Universitat de Cantàbria).

TÍTOL
EN GRU, UN PAPÀ GENIAL

AUDIOVISUAL
<http://hyperurl.co/hwmz3t>

VARIABLES QUE S'HI PODEN TREBALLAR
Identificació i expressió emocional

ÀREA CURRICULAR
Llengua catalana i literatura. Educació artística

CONTEXT ESCOLAR
Identitat personal

EDAT RECOMANADA
8-10 anys

SINOPSI
En Gru és un lladre que adopta tres nines per tal de fer-les servir perquè l'ajudin en el seu pròxim robatori. No obstant això, tot i que al principi defuig qualsevol contacte emocional o afectiu amb elles, aviat els agafa estima a totes tres i es converteix en un papà genial, tal com mostra la seqüència triada.

REFERENT TEÒRIC: Hi ha moltes maneres d'expressar les emocions que sentim. Algunes persones les expressen de manera molt oberta i directa verbalment. D'altres, però, troben dificultats a fer-ho així i han de menester altres mitjans menys oberts, perquè no se senten còmodes expressant emocions. Tanmateix, la naturalitat dona a les emocions tot el seu potencial per comunicar i transformar realment les persones.

RAÓ DE SER: Analitzant el que fa que un pare sigui més bo o més dolent, l'alumnat descobreix que l'expressió emocional hi té molt a veure. Comprendran que, encara que costi, expressar el que sentim té molts de beneficis.

DESENVOLUPAMENT

1a fase

«Què diríeu d'un papà que...?»

- adopta unes nines petites perquè l'ajudin a robar?
- no els deixa tocar res a casa?
- els posa un menjador per a cans per menjar i beure?
- els posa un paper de diari en terra en comptes que puguin anar al bany?
- no vol besar ni abraçar?
- els abandona?

Què trobau que ha de fer un «bon papà»? Ara ho pensarem en grups de cinc o sis, i després entre tots farem un gran mural per col·locar-lo a la classe.»

A la pissarra es pren nota de totes les coses que descriuen un «bon papà» i aquestes idees no s'esborren, ja que serviran després per elaborar el mural.

2a fase

«Ara us presentaré el papà del qui abans us parlava. El voleu conèixer? Com us l'imaginau?» (Cal animar-los que emprin qualificatius, per exemple, antipàtic, seriós, lleig, insuls, malcarat, dolent...)

Es projecta el vídeo.

Us ha sorprès en Gru? Era el papà que us imaginàveu? Per què?

Què ha pogut passar perquè algú que es comportava tan malament ara ho faci tan bé? (Cal fer referència al fet que ha agafat estima a les filletes i que ha descobert els beneficis de l'expressió emocional, verbal i física)

En aquest moment, l'educador introdueix la idea d'assumir «riscs» en la manifestació emocional:

«No és senzill mostrar emocions a altres persones. Almenys, no per a tothom. Però mostrar els sentiments ens acostava als altres i els ajuda a conèixer-nos més bé i també a estimar-nos més.

Per favor, el que ha passat aquí és que en Gru s'ha animat, per fi, a assumir el risc de mostrar el que sent. S'arrisca a ser divertit, a contar contes, a fer una mica el boig, a besar... i les nines ho agraeixen un munter. Ara tornarem a veure la seqüència, i m'agradaria que us fixàssiu en les reaccions que tenen les filletes quan en Gru a la fi, i per primera vegada en tot el temps que fa que està amb elles, els fa una besada de bona nit.»

3a fase

«Ara pensarem una mica més per què de vegades ens costa tant arriscar-nos a expressar-nos. A veure si podem, entre tots, completar aquestes frases:

- *La gent, de vegades, no demostra que està trista perquè...*
- *La gent, de vegades, no demostra que està enfadada perquè...*
- *La gent, de vegades, no demostra que està contenta perquè...*
- *La gent, de vegades, no demostra que té por perquè...*

Us imaginau una vida en què no haguéssiu assumit mai cap risc? Les coses sempre són difícils al principi, però en assumir certs riscos petits ens avesam a les situacions i cada vegada som més forts i capaços.

Pensau-hi:

- *Si no m'hagués arriscat a caure... (mai hauria après a caminar, a colcar en bici o patins...).*
- *Si no m'hagués arriscat a equivocar-me... (mai hauria participat a classe).*
- *Si no m'hagués arriscat a conèixer gent nova... (mai hauria anat de campament o no tindria els meus amics i amigues del barri).*
- *Si no m'hagués arriscat a suspendre... (tampoc hauria aprovat).*

Després de tota la feina d'anàlisi, es proposa crear un mural que es col·locarà en un lloc visible de la classe (en paper continu, per facilitar en treball en grup) titulat «Un bon papà» (s'hi poden posar comentaris, fotos, dibuixos, etc.).

PROPOSTA DE CONTINUÏTAT

Es tracta de confeccionar un mural d'iguals dimensions i format, però amb el títol «Un bon fill» o «Una bona filla».

TÍTOL MEDECINES

AUDIOVISUAL

<http://hyperurl.co/ut4huc>

VARIABLES QUE S'HI PODEN TREBALLAR

Actituds positives envers la salut

ÀREA CURRICULAR

Llengua catalana i literatura. Ciències naturals

CONTEXT ESCOLAR

Promoció d'hàbits saludables

EDAT RECOMANADA

De 8 a 10 anys

SINOPSI

Un personatge de dibuixos animats, D'Artacan, és derrotat en una baralla. Durant la convalescència recorda una poció que sa mare li va donar i després d'ingerir-ne, recupera el benestar físic.

REFERENT TEÒRIC: L'automedicació entranya greus riscos per als qui la practiquen. En general, sol ser una pràctica errònia dels adults, però els infants de les edats a les quals va dirigida l'activitat posseeixen la capacitat per comprendre els efectes negatius d'aquests actes. Òbviament, les característiques físiques dels individus són diferents i la medicació que a unes persones beneficia, a d'altres les poden perjudicar greument.

RAÓ DE SER: A partir d'un estímul audiovisual, l'educador pot inculcar als infants la necessitat d'atenir-se a les regles que regeixen la cura de la pròpia salut. Després de la formulació d'algunes preguntes que guiïn la reflexió grupal, es desenvolupa una dinàmica a partir de supòsits que els infants han de jutjar.

DESENVOLUPAMENT

1a fase

L'activitat s'inicia introduint l'audiovisual seleccionat amb un breu comentari:

Ara veurem una seqüència de dibuixos animats en què el personatge principal es cura dels seus mals prenent una poció que sa mare li va donar. Estiguem atents al que hi succeeix perquè ho comentarem tot d'una.

Es projecta l'audiovisual. Preguntes per a un col·loqui inicial:

- *D'Artacan es cura prenent una poció que la seva mare li dona. Hauria fet bé si qui la hi hagués donada fos el posader?*
- *Què pot passar si prens alguna cosa que et diuen que et curarà o millorarà el teu estat de salut, però qui te l'ofereix és un desconegut?*

Els alumnes han d'opinar lliurement a propòsit de les preguntes plantejades. L'educador resumeix a la pissarra les diferents aportacions.

Fase 2

Es desenvolupa una **dinàmica**. L'educador hi fa una breu introducció:

Heu de saber que el tema de la presa de medecines és una cosa molt important. El cos de cada persona reacciona de manera diferent als medicaments. En realitat, només un metge pot assegurar-nos què és el més adequat per cuidar o millorar la nostra salut.

Es divideix el grup classe en equips de tres alumnes. A cada equip se li ha de lliurar una fitxa amb diferents supòsits, i han de dialogar per posteriorment redactar una resposta raonada sobre l'acció o la reacció adequada davant cada situació. Un possible model de fitxa seria el de la pàgina següent.

Després d'uns minuts de reflexió, i havent-se assegurat que els equips han respost per escrit, es fa una posada en comú a partir de les produccions col·lectives.

És fonamental que l'educador, davant propostes de risc, deixi ben clar els inconvenients de l'automedicació o de la presa inadequada de les dosis prescrites per un professional de la salut.

<i>Situacions</i>	<i>Accions apropiades</i>
<i>Tens mal de cap i has observat que al teu germà quan té febre li donen un xarop. Com que els teus pares no són a casa, penses que hi has de fer alguna cosa.</i>	
<i>Un amic et diu que si prens una beguda energètica et sentiràs molt més actiu. T'ofereix prendre amb ell el contingut d'un envàs desconegut per a tu. Què fas?</i>	
<i>El metge t'ha prescrit una medecina per curar-te d'un constipat fort. Però el gust et resulta molt desagradable. I si la tires pel lavabo?</i>	
<i>El teu germà petit té febre. Intentes localitzar els teus pares per telèfon, però no ho aconsegueixes. Li donaries una medecina que posàs al prospecte «antitèrmic»?</i>	

Es tanca l'activitat exposant als alumnes els principis bàsics de la cura de la salut. És aconsellable que els escriguin en una fitxa que poden conservar o revisar posteriorment. Entre altres idees, l'educador pot exposar les següents:

- Els medicaments i la manera de prendre'ls és una cosa molt seriosa. Han de ser prescrits per un metge i controlats per un adult.
- Mai s'ha de prendre res que t'ofereixi un desconegut o un amic, llevat que sigui un refresc o un aliment sòlid que tu coneguis. A més, és important assegurar-te que el que prendràs està precintat (és a dir, que no estigui consumit a mitges).
- La teva salut és molt important, així com la dels qui t'envolten. Assegura't que allò que tu o els altres prenen és una cosa recomanada, autoritzada o aconsellada pels teus adults propers.

TÍTOL
UN MÓN "GAIREBÉ" PERFECTE

AUDIOVISUAL
<http://hyperurl.co/t1sn7e>

VARIABLES QUE S'HI PODEN TREBALLAR
Actituds positives envers la salut.

ÀREA CURRICULAR
Llengua catalana i literatura. Ciències naturals.

CONTEXT ESCOLAR
Promoció d'hàbits saludables

EDAT RECOMANADA
De 8 a 10 anys.

SINOPSI
La Terra i l'ésser humà signen un contracte de respecte mutu.

REFERENT TEÒRIC: Que els infants tinguin actituds positives cap a la salut implica aconseguir que valorin la seva salut i, per tant, vulguin cuidar-la i estar sans. Això comporta que es preocupin per l'entorn i pel món on viuen, que contribuirà al seu benestar.

RAÓ DE SER: Les actituds positives individuals i col·lectives envers la salut es treballen en aquesta activitat a partir d'un contracte fictici entre l'ésser humà i el planeta on habita, i es desenvolupa un judici per determinar les possibles sancions que es deriven de l'incompliment d'aquest acord.

DESENVOLUPAMENT

1a fase

L'educador planteja al grup d'alumnes la importància de mantenir actituds de cura i respecte envers l'entorn físic:

«El planeta Terra es comporta com un nadó. Si el tractam bé, respectant-lo i cuidant-lo, ens retorna el benestar amb la seva immensa bellesa. Si, per contra, el tractam malament, descuidant-lo i danyant-lo, es rebel·larà i ens farà passar males estones.»

Preguntes d'aproximació:

- *Pensau que en general tractam bé el planeta? Per què?*
- *Si feim malbé la salut del planeta, com hi respon, aquest? Quins fenòmens no desitjats es converteixen en catàstrofes per culpa nostra?*

L'educador explica que tot seguit veuran un anunci en què la Terra i l'home signen un contracte de respecte mutu que acaba amb una frase bonica: «Aquest és un gran planeta sobre el qual viure. Gairebé sempre».

Es projecta l'anunci. A continuació es pregunta als alumnes quines conclusions es poden treure del missatge que transmet.

2a fase

Es desenvolupa una breu **dinàmica**:

- L'educador demana quins danyos individuals causa l'ésser humà al planeta Terra. Com a pistes, es demana als infants que es plantegin mals que tinguin a veure amb l'aigua [malbaratament, mal ús]; amb el foc [llosques, foganyes al camp] i amb l'aire [fum del tabac, dels cotxes].
- A continuació se'ls demana que indiquin tota mena de mals col·lectius que causam al planeta en els mateixos àmbits [abocaments tòxics, contaminació, tala massiva de boscs, crema de brossa no controlada, etc.]

Es fa un comentari final: comparat amb el benestar que ens brinda la natura (vegetació, llum, calor, aigua, bellesa del paisatge, aliments), l'ésser humà sembla incomplir la seva part del «contracte».

3a fase

Es planteja un **judici** a l'ésser humà. Tots els alumnes han d'exercir, en un primer moment, d'acusadors: han d'enumerar els delictes que comet (ja comentats en la fase anterior), però aquesta vegada ordenant-los de més greu a menys. Aquesta tasca s'ha de fer en el marc d'un col·loqui ampli en el qual se cerqui un consens.

La condemna que es proposa s'ha d'establir en anys d'exili. Cada delicte ha de comportar un nombre d'anys que la humanitat ha de romandre fora del planeta. S'assignen les diferents condemes segons els delictes expressats, i se sumen a continuació. La condemna que es proposa ha de resultar de la suma dels anys que s'acumulin.

La condemna també pot comportar fer treballs comunitaris, com ara: crear cotxes ecològics que no contaminin, vigilar més els boscs per evitar incendis, supervisar i controlar més les fàbriques que contaminen amb fum, etc.

L'educador planteja si algú al·lega arguments en defensa de l'ésser humà. Se suggereixen algunes idees [sempre s'ha fet el mateix; no hi va haver mala fe en la majoria de les ocasions; algunes persones són no culpables; i, sobretot, es demana una segona oportunitat].

El grup delibera, i s'hi pronuncia la sentència.

L'educador ha de concloure amb el missatge següent: *«Estar sans i lluitar per estar-ho, comporta cuidar-nos a nosaltres mateixos i al planeta on vivim».*

TÍTOL

QUÈ CAU ABANS?

RECURSOS PER UTILITZAR

Vídeo 1: <https://bit.ly/3giaaKo>

Vídeo 2: <https://bit.ly/2W8TOgh>

En aquesta activitat hauràs de menester:

- Objectes de diferents pesos, formes, mides, colors i textures.
- Fulls de mida DIN A4 de diferents colors.
- Clips d'oficina.
- Plomes de diferents mides i colors.
- Una balança per grup.
- Un cronòmetre per grup.

VARIABLES QUE S'HI PODEN TREBALLAR

Presa de decisions, habilitats d'autoafirmació, autocontrol, creativitat

ÀREES CURRICULARS

Ciències naturals, Matemàtiques, Llengua i literatura

CONTEXT ESCOLAR

STEAM

EDAT RECOMANADA

De 8 a 10 anys

SINOPSI

Vídeo 1: El comandant David Scott, durant un dels passejos lunars de la missió Apollo 15, fa la demostració de la velocitat de caiguda dels cossos en el buit que ja va dissenyar Galileu tres segles abans. Per això, deixa caure alhora un martell geològic d'alumini, de més d'un quilogram de pes, i una ploma de falcó d'uns tres grams. Tot i la qualitat de la imatge (cal tenir en compte que es va retransmetre des de la Lluna als anys 70), es pot observar clarament com ambdós objectes arriben a la superfície lunar alhora, cosa que demostra que la velocitat de caiguda dels cossos en el buit no depèn de la massa.

Vídeo 2: L'investigador i divulgador científic Brian Cox fa una demostració similar a l'anterior, però en aquest cas a l'Space Power Facility de la NASA a Ohio, una antiga instal·lació nuclear que ara es fa servir per generar la cambra de buit més gran de la Terra. En el vídeo veim com cauen alhora una bola del joc de bitlles i unes plomes, a més de poder observar la reacció dels científics i enginyers de la NASA en comprovar, de manera experimental, el que ja va demostrar Galileu segles abans.

Per què cauen les coses a la Terra, però la Lluna continua fent voltes al cel?

No és gens senzill entendre la gravetat des d'un punt de vista científic.

Tots tenim una experiència directa sobre la caiguda dels cossos, que ens arriba per mitjà dels sentits. D'ençà que som nadons, abans fins i tot d'aprendre a caminar, ja experimentam tirant a terra peluixos i sonalls per veure'ls caure des de la nostra privilegiada posició a la cadireta.

Més endavant, gaudim llançant pedres a un estany o pilotes a una cistella damunt els nostres caps. O ens desesperam quan, amb les mans balbes, ens cau algun objecte valuós que manipulàvem.

Totes aquestes experiències ens van configurant a la ment un model de funcionament de l'univers; un model purament intuïtiu, és a dir, que prové únicament de les experiències directes que adquirim a través dels sentits, però que facilita al nostre cervell fer prediccions sobre el que s'esdevindrà al nostre voltant, i ens permet saber com hem de llançar la pilota per encertar, o on hem de col·locar la mà si volem engospar un objecte que ens cau des de dalt.

Tanmateix, aquests models intuïtius que ens construïm no responen al funcionament real del món. Per generar models que s'aproximin més a la realitat, els éssers humans disposam, des del segle XVII, del mètode científic.

Si volem desenvolupar el nostre pensament crític i el del nostre alumnat, és imprescindible entendre els passos d'aquest mètode, com aplicar-los correctament, i de quina manera només l'ús adequat d'aquest mètode científic ens permet superar aquests models intuïtius que sovint ens condueixen a error.

MARC TEÒRIC: Segons la llegenda, quan a Newton li va caure una poma al cap mentre descansava a l'ombra d'una pomera, el savi científic va aixecar la vista i va veure la Lluna al cel.

Connectant aquestes dues experiències, el cop de la poma i la visió de la Lluna, a Newton li va venir una pregunta al cap, tot i que segurament feia temps que li rondava, sense trobar-ne la formulació correcta:

A més, la necessitat d'establir una planificació prèvia, la demora de la gratificació que això suposa, i la necessitat d'observar la naturalesa d'una manera plena, contribueixen a millorar l'autocontrol de l'alumnat.

RAÓ DE SER: Per a tot això, us proposam la següent activitat que segueix, d'un en un, els passos del mètode científic, reflexionant sobre un cas concret i paradigmàtic en la història de la ciència: la caiguda lliure dels cosos.

DESENVOLUPAMENT

1a fase: Observ

El primer pas del mètode científic consisteix en l'observació. Però, perquè aquesta observació sigui productiva, hem d'aconseguir que sigui activa i propiciar la reflexió sobre allò que observam.

Demanarem als alumnes que creïn el seu propi quadern de camp en el qual han d'anotar, durant un cap de setmana, tot el que vegin caure. Des d'una forqueta a l'hora del sopar, fins a una pilota de futbol jugant al parc.

Els hem de demanar que es plantegin, per a cada cas, les preguntes següents:

- *Quin objecte ha caigut?*
- *Quines característiques té aquest objecte?*
- *Com ha estat la caiguda de l'objecte?*

Un cop a classe, i després de la posada en comú dels diaris de camp, lliurarem la fitxa següent.

En descriure l'objecte ens hem de fixar en el pes, la forma, el color, la textura... En la descripció de la caiguda, ens hem de fixar en si és ràpida o lenta, en si l'objecte cau en línia recta o fent voltes, en la distància a la qual acaba el seu viatge des del punt en què ha començat a caure... Podem incloure-hi el temps que tarda a caure.

Objecte:

.....

.....

Descripció de l'objecte:

.....

.....

.....

.....

.....

Descripció de la caiguda:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

A continuació, per torns, deixarem caure alguns dels objectes que hem duit (fulls, plomes, clips, etc.), i omplirem una fitxa per a cada objecte.

Cal fer notar a l'alumnat que, quan subjectam un objecte amb la mà, aquest «estira» cap a terra amb més o menys força, segons el pes.

2a Fase: Em deman

Un cop hem fet una observació reflexiva sobre la natura, aquesta observació ens ha de portar a plantejar-nos una pregunta sobre el funcionament del món.

Igual que Newton es va demanar què feia que la Lluna quedàs surant a l'espai abans de desenvolupar la teoria de la gravitació universal, altres grans descobriments científics han vingut precedits per grans preguntes:

- *Einstein es va demanar: com es veuria el món si viatjàssim damunt un raig de llum?*
- *Arquimedes es va demanar: com puc calcular la densitat d'una corona d'or sense fondre-la?*

- *Darwin es va demanar: quin és el mecanisme biològic pel qual els animals de les illes Galápagos són diferents dels d'altres illes?*

Però per generar coneixement científic no hi ha prou a fer-nos preguntes. Hem de fer-nos les preguntes adequades, i formular-les de la manera adequada. Necessitam fer preguntes si volem propiciar aprenentatges.

Per entrenar el nostre alumnat en l'art de preguntar-se, el dividim en grups de quatre o cinc integrants i els plantejarem el següent:

Després de les observacions que heu fet sobre la caiguda dels cossos, tant en el vostre diari de camp com a través de les fitxes de classe, quines preguntes us sorgeixen sobre la manera que tenen els cossos de caure?

Els deixam uns deu minuts per reflexionar sobre les seves observacions i perquè defineixin les seves preguntes en grup. Hem de tenir en compte que, perquè les preguntes siguin realment significatives, aquestes han de ser:

- Lliures, que provenguin dels seus interessos reals, i no estiguin mediatitzades pels nostres.
- Obertes, que no puguin ser contestades de manera immediata a través d'un sí o un no.
- Científiques, que evitin la recerca de raons darreres que són més pròpies de la filosofia que de la ciència.

Com hem vist, la manera de redactar la pregunta és important perquè aquesta sigui realment significativa. Hem de fer que les preguntes comencin per: De què depèn que...? Quin mecanisme fa que...? Com? Hem de defugir les preguntes que cerquen els perquè.

En la posada en comú de totes aquestes preguntes, guiarem la classe cap a la pregunta a la qual volem donar resposta a través del mètode:

De què depèn el temps que tarda a caure un cos?

3a fase: Em responc a mi mateix

Si la pregunta és un moment clau en l'adquisició de coneixements a través del mètode, la resposta no ho és menys.

Però hem de fer entendre al nostre alumnat que no cercam que aquesta resposta sigui certa. En ciència s'obté coneixement tant de l'encert com de l'error. Per això, no l'anomenam resposta, sinó hipòtesi.

Per tant, hem de permetre, i inclús fomentar, que hi hagi respostes errònies, fins i tot imaginatives o (en principi) absurdes. En aquesta fase del mètode científic no cercam encertar, sinó descobrir.

Per això donam a cada alumne o alumna una nota adhesiva perquè contesti de manera individual la pregunta que hem formulat, i col·loquem les respostes sobre la pissarra, agrupant les hipòtesis que siguin semblants.

Finalment comptam el nombre de respostes que es repeteixen per a cada concepte i feim un *rànquing* d'hipòtesis.

Hipòtesi més votada:

.....

Segona hipòtesi:

.....

Tercera hipòtesi:

.....

Quarta hipòtesi:

.....

Cinquena hipòtesi:

.....

Cal esperar que la resposta més repetida sigui la que prové del model intuïtiu de la caiguda lliure dels cossos, és a dir, que el temps de caiguda depèn del pes de l'objecte. Però no passa res si surten altres respostes menys intuïtives, com ara que el temps de caiguda depèn del material, de la forma, del color... o fins i tot del sabor de l'objecte. De nou, és important destacar a classe que no cerquem la resposta correcta, sinó una hipòtesi plausible que es pugui comprovar en el següent pas del mètode científic.

4a fase: Experiment

La ciència, a diferència d'altres formes de coneixement del món, no s'atura a donar resposta a una pregunta que ens sorgeix de l'observació de la naturalesa, sinó que cerca l'evidència experimental per acceptar o refutar aquesta resposta.

Per fer-ho, dividim de nou l'alumnat en grups de quatre o cinc integrants i els explicam que hem de dissenyar un experiment per comprovar si la nostra hipòtesi més votada és correcta o si, per contra, està equivocada.

Però en ciència no val qualsevol experiment. Perquè un experiment sigui vàlid ha d'estar dissenyat de manera correcta. Vegem com:

4.1 Cerquem totes les variables que puguin afectar el temps de caiguda dels cossos.

Una variable és una característica de l'objecte que jo puc controlar o mesurar de manera precisa, com ara el pes, el color, la forma, la textura... Aquestes variables les podem obtenir de les hipòtesis que han sorgit en el pas anterior.

4.2 Fixam totes les variables, menys una, que modifiquem de manera controlada durant l'experiment.

Perquè un experiment estigui ben dissenyat s'ha de poder ser fer en repetides ocasions, en diferents circumstàncies i per diferents equips, per evitar errors i biaixos.

Després d'aquestes indicacions, deixam uns minuts perquè dissenyin els seus experiments en els grups, i els posam en comú, donant valoracions en funció del disseny, la repetibilitat i la mesurabilitat.

Un exemple d'experiment ben dissenyat per comprovar la validesa de la hipòtesi «el temps de caiguda dels cossos depèn del seu pes» és el següent:

- a) Triam objectes del mateix pes, color i textura (mantenim aquestes variables fixes), però de formes diferents. Per exemple, fulls DIN A4 doblegades de diferents maneres.
- b) Deixam caure tots aquests objectes alhora, i anotam com són les caigudes.
- c) Si la nostra hipòtesi fos certa, tots els fulls haurien de caure alhora, ja que tenen el mateix pes.

Quan tinguem tots els experiments ben dissenyats, els farem, i apuntarem i analitzarem els resultats ajudats per la fitxa següent:

Experiment número:

Descripció de l'experiment:

.....
.....
.....
.....
.....

Hipòtesi per comprovar:

.....
.....
.....
.....

Variable per modificar:

Variables fixes:,,,,

Nombre d'objectes:

Descripció de la caiguda de l'objecte 1:

.....

.....

.....

.....

Descripció de la caiguda de l'objecte 2:

.....

.....

.....

.....

Descripció de la caiguda de l'objecte 3:

.....

.....

.....

.....

Descripció de la caiguda de l'objecte 4:

.....

.....

.....

.....

Descripció de la caiguda de l'objecte 5:

.....

.....

.....

.....

Resultat

La hipòtesi comprovada és:

Correcta

Incorrecta

Si la hipòtesi es mostra incorrecta, llavors hem de plantejar una nova hipòtesi i dissenyar un nou experiment per comprovar-la.

A classe podem seguir amb la segona hipòtesi del rànquing que hem creat en el pas 3, o repartir la resta d'hipòtesis entre els grups, de manera que cadascun dissenyi un experiment atenent cadascuna de les variables.

Així arribarem per fi a una hipòtesi que sí que sigui correcta.

5a fase: Pens

Un cop hem obtingut uns resultats concloents gràcies a l'experimentació, el següent pas del mètode és establir una teoria científica.

Perquè una teoria sigui vàlida ha de descriure amb precisió les observacions de l'experimentació prèvia, i ha de ser capaç de fer prediccions concretes sobre observacions futures.

En el nostre cas, podríem arribar a la teoria següent: *El temps de caiguda d'un cos depèn exclusivament de la seva forma.*

D'aquesta manera podem fer prediccions sobre el temps que estaran a caure un clip d'oficina, una goma d'esborrar o un full de paper arrugat en forma de pilota.

Però, *hi pot haver alguna observació nova que contradigui la nostra teoria?*

És en aquest moment quan hem visualitzar amb la classe el primer vídeo que acompanya aquesta activitat, en el qual veim objectes de diferents pesos (una ploma i un martell), però també amb formes distintes, caient alhora a la Lluna.

Després de visionar aquest primer vídeo, farem, de manera individual, la rutina de pensament «Veig, pens, em deman». D'aquesta manera, promovem una reflexió crítica sobre el que fins ara hem viscut, pensat i com-près.

Per a això, lliuram a l'alumnat la fitxa següent:

Què he vist?	Què pens?	Què em de-man?	Què sent?
Anota-hi les teves observa-cions, sense incloure-hi interpretacions.	Anota-hi les idees que et venen al cap després de visionar el vídeo.	Anota-hi totes les preguntes que t'hagin sorgit.	Anota-hi les emocions que t'hagi produït.

A continuació, feim una posada en comú de les rutines dels alumnes, i obrim un debat a l'aula a partir de les preguntes següents:

- *El que acabam de veure contradiu la nostra teoria?*
- *Quines noves variables aporten aquests dos nous experiments, fets a la Lluna i en un tanc de buit?*
- *Com podem modificar la nostra teoria perquè des-crigui aquestes dues noves observacions?*

Després d'aquest debat hem d'haver arribat, finalment, a la formulació de la teoria següent:

El temps de caiguda d'un cos depèn exclusivament de la resistència que ofereix a l'aire.

6a fase: Ho cont

El mètode científic no estarà complet fins que no hàgim comunicat els nostres descobriments a la comunitat ci-entífica. Com deia Newton, «veim tan lluny perquè som a les espatlles de gegants». És a dir, podem aportar coneixement perquè ja coneixem el que anteriors cien-tífics van descobrir abans que nosaltres.

Això és precisament el que fa Brian Cox, un dels divulgadors de ciència més coneguts i premiats del món. A més de tenir una llarga carrera com a investigador en fí-sica de partícules a la Royal Society de Londres i a l'accelerador de partícules del CERN a Suïssa, Brian Cox ha dedicat una gran part de la seva vida laboral a la di-vulgació científica en ràdio i televisió... i a la música!

Per entendre bé aquest sisè pas del mètode científic hem de visualitzar tot seguit el segon vídeo que acompanya aquesta activitat. Hi veim en Brian Cox fent la mateixa demostració que hem fet nosaltres a classe i que hem vist fer a la Lluna en el primer vídeo, però en aquest cas en unes instal·lacions de la NASA que s'utilitzen per re-crear les condicions de buit que hi ha a l'espai. Ens fixa-rem en com fa servir els diferents recursos expressius que li ofereix la televisió per fer-nos arribar de la millor manera possible els descobriments de Galileu i les emo-cions que ens produeix el fet de comprendre'ls.

Començam visualitzant el vídeo des del minut 1.05 fins al minut 1.47, i ens feim aquestes preguntes:

- *Hem fet nosaltres aquesta demostració?*
- *Han estat iguals els resultats?*
- *Considerau que és emocionant veure caure unes plomes i una bolla de bitlles?*
- *Com aconseguixen en el documental que aug-menti la nostra emoció? Quins recursos hi utilitzen?*

Continuam amb la visualització fins al minut 2:50, i re-flexionam sobre el següent:

- *Què pensau que han de fer a continuació?*
- *Per a què és aquest compte enrere?*
- *Quines imatges de les quals has vist us han impac-tat més? Per què creis que les han utilitzades?*
- *Com s'expressen els enginyers? Com és el seu llenguatge?*
- *Per què creis que té tanta importància el que han de fer?*

Acabarem de veure un darrer tram del vídeo, fins al minut 3.45, i reflexionarem sobre l'emoció en el món de la ciència.

- *Com definiríeu les cares dels enginyers de la NASA?*
- *Hi ha alguna altra mostra d'expressió no verbal en què us hàgiu fixat?*
- *Quin tipus d'emoció creis que estan vivint?*
- *Per què creis que estan vivint aquestes emocions?*
- *Pensau que la ciència pot ser emocionant?*

Finalment, explorarem, en grups, diferents maneres de comunicar les nostres troballes:

- *Amb un article a la revista del col·legi.*
- *Amb un pòster, emprant imatges i gràfiques.*
- *Amb un vídeo documental.*
- *De moltes altres maneres creatives...*

Si volem desenvolupar el pensament crític entre el nostre alumnat, hem de despertar-hi la curiositat, fomentar la seva capacitat de fer observacions actives i reflexives sobre el món que l'envolta, i motivar-lo que es faci preguntes significatives, lliures i autònomes sobre les seves observacions.

A més, hem de fer-li entendre de quina manera, al segle XXI, la ciència va adquirint el coneixement a través d'un mètode concret que permet establir models amb els quals poder predir comportaments futurs, però que en cap cas són veritats irrefutables.

Només així aconseguirem alumnes capaços i capaces d'enfrontar-se de manera crítica als reptes que se'ls posin per davant.

FITXA

Què he vist?	Què en pens?	Què em deman?	Què sent?
<i>Anota-hi les teves observacions, sense incloure-hi interpretacions.</i>	<i>Anota-hi les idees que et venen al cap després de visionar el vídeo.</i>	<i>Anota-hi totes les preguntes que t'hagin sorgit.</i>	<i>Anota-hi les emocions que això t'hagi produït.</i>

TÍTOL TRAVERSANT EL PONT

AUDIOVISUAL
<http://hyperurl.co/kc8ps7>

VARIABLES QUE S'HI PODEN TREBALLAR

Presa de decisions i resolució de conflictes, habilitats d'interacció

ÀREA CURRICULAR

Llengua catalana i literatura

CONTEXT ESCOLAR

Convivència. Programes de prevenció: assetjament escolar.

EDAT RECOMANADA

8-10 anys

SINOPSI

A l'hora de travessar un pont, de vegades aquest pot resultar molt estret perquè hi passin dos animals alhora. Això és el que s'esdevé en la seqüència seleccionada, per la qual cosa han de posar-s'hi d'acord i col·laborar si volen arribar a l'altra banda del riu.

DESENVOLUPAMENT

1a fase

Es comença la sessió posant la seqüència, i s'atura en el moment en què els dos primers animals es troben al centre del pont i veuen que no hi poden passar fàcilment (abans que es pugui percebre com de malament els senta trobar-s'hi). En aquest moment, es pregunta a l'alumnat com resoldria una situació com aquesta.

Al principi, se'ls deixa temps perquè opinin lliurement i raonin quines possibles solucions es podrien posar en marxa perquè ambdós animals travessassin el pont, que és el que volen. A mesura que vagin proposant opcions, cal prestar especial atenció en el fet que les coses es poden resoldre, com probablement mostren algunes de les seves propostes. Per a això, es llancen les preguntes següents:

- *Què significa fer alguna cosa a les males?*
- *I fer-ho a les bones?*
- *Quins són els avantatges i els desavantatges de cadascuna d'aquestes formes de resoldre un conflicte?*
- *Per quin dels dos camins caldria començar, segons la vostra opinió?*

Es deixen uns minuts per respondre. A continuació es veu com ho han resolt els dos animals de la seqüència, aturant-la a l'instant en què cauen al riu, i es recullen les impressions de l'alumnat:

- *Quin mètode han fet servir aquests dos primers animals? (A les males.)*
- *Creis que ho han intentat en algun moment a les bones? (No. La seva actitud ha estat bel·ligerant tot el temps. S'han enfrontat des del primer moment, empenyent-se, esperant que sigui el de davant qui cedeixi i sense plantejar-se col·laborar o ajudar-se.)*

REFERENT TEÒRIC: La necessitat de conviure es posa de manifest en molts moments quotidians en els quals hem de posar-nos d'acord amb els altres. Això no sempre és fàcil, perquè no tothom està disposat a negociar, a arribar a consensos o a ajudar. No obstant això, continua sent necessari, i quan no s'aconsegueix, tots els implicats hi perden. Per contra, fer les coses «a les bones», procurant no només el bé propi sinó el bé comú, suposa finalment el destí que qualsevol voldria: que totes les parts implicades guanyin.

RAÓ DE SER: Davant la situació plantejada en la seqüència, l'alumnat ha de veure's davant la tessitura d'optar per una via pacífica de resolució de conflictes o bé per la via de l'enfrontament, que no porta realment a la resolució, sinó a l'empitjorament de la situació. A més, es tracta de portar la generalització del que s'ha vist en la seqüència a altres àmbits més propers de la vida quotidiana en els quals l'ajuda mútua és, sens dubte, un valor indispensable i la millor opció.

- *Què us sembla l'actitud que tenen quan els animals petits els demanen a les bones que es retirin?* (No saben estar-hi a l'altura i empenen la força sense atendre res més.)
- *Què creis que es pot fer en un moment en què algú abusa de les nostres bones intencions o vol anar a males quan anam a bones?*

Aprofitam el moment per comentar que això de vegades ocorre en la realitat i que davant aquesta situació hi ha dues males opcions: adquirir una actitud passiva o agressiva, contra la més adequada: l'assertiva (defensar els propis drets i procurar que no es produeixi l'abús).

En la seqüència en particular, tot i que entenem que els dos primers animals han abusat dels segons, no podem estar d'acord amb la manera de resoldre'l, que és tirar els primers del pont. És cert que ells ho han fet molt malament al principi, però quan els segons ho fan igual de mal es posen al mateix nivell.

Aquest extrem proporciona un bon trampolí per a una de les possibles maneres de resoldre el problema a les bones: demanar ajuda.

2a fase

Un dels grans esculls per resoldre en la infància és saber manejar-se davant certes situacions en què la persona agredida o abusada necessita ajuda i no la demana per por de *cuar-se*. Aquesta fase s'inicia preguntant a l'alumnat què vol dir ser cueta.

Un cop presa la temperatura respecte d'aquest tema, és el moment d'introduir un matís important:

- Quan algú conta alguna cosa d'altres persones que no li importa ni l'incumbeix, i només ho fa per molestar, això és ser *cueta*.
- Quan a una persona li fan alguna cosa dolenta i es queixa a algú més gran o que pot ajudar-la, aquesta persona és intel·ligent i demana ajuda.

- Quan a una persona li fan alguna cosa i una altra avisa perquè l'ajudin, aquesta persona és intel·ligent i està demanant ajuda.

En aquest sentit, descarregar-los sobre aquest tema és molt important, perquè, de fet, quan aquest assumpte no queda clar, l'abús d'unes persones sobre unes altres és molt més fàcil que quedi ocult o impune.

3a fase

Acabam de veure la seqüència i posam atenció a la forma en què els dos animallets finalment resolen el problema de passar per un pont que és massa estret.

S'obre un breu espai per reflexionar sobre el que ha significat per als dos protagonistes poder col·laborar: s'han tingut en compte l'un a l'altre, han tingut una actitud generosa per mostrar iniciativa i ser el primer a ajudar l'altre, i finalment tots dos han aconseguit el seu propòsit, que era passar a l'altra banda.

Finalment, es recopilen les idees principals emfasitzant els beneficis pràctics de la col·laboració, tot i que aquesta actitud pot suposar un cert esforç.

PROPOSTA DE CONTINUÏTAT

Utilitzar el *role-playing* per posar en pràctica el fet d'actuar a les bones, és a dir, amb col·laboració, negociació i generositat.

Algunes de les situacions podrien ser (tot i que és preferible que sigui l'alumnat qui les proposi):

- Heu comprat una capsa de dolços, però només en queda un i sou dues persones. Què feis?
- Heu quedat per anar al cinema, però no us posau d'acord amb la pel·lícula. Què feis?
- Heu de fer una feina per a classe, però no tots reteu igual. Com ho resoleu?

TÍTOL JAMMER AND POP: THE CHOICES I MAKE

AUDIOVISUAL
<http://hyperurl.co/iovddl>

VARIABLES QUE S'HI PODEN TREBALLAR
Presa de decisions responsable

ÀREA CURRICULAR

Llengua estrangera Anglès

Lèxic: 'actions': *eat a croissant, help parents, play in the yard, make dinner.*

Producció de texts escrits: escriure a partir d'un model/estructura donada. Ex. *'I make choices every day, I choose what... and what ...'*

CONTEXT ESCOLAR

Bilingüisme

EDAT RECOMANADA

De 8 a 10 anys

SINOPSI

La cançó fa al·lusió a com constantment triam entre diverses opcions, com ara quins aliments prenem o quina actitud adoptam davant els estudis, si ajudar els nostres pares en les tasques domèstiques o no. També fa referència a com de bé ens sentim quan hem pres una decisió basada en el que és realment bo per a nosaltres.

REFERENT TEÒRIC: La presa de decisions consisteix a triar una opció entre les disponibles. En el nostre dia a dia aquest procés es fa de manera automàtica, per la qual cosa a penes posam atenció ni al perquè d'aquesta elecció i no una altra, ni a les conseqüències que tindrà a curt, mitjà o llarg termini.

RAÓ DE SER: L'activitat pretén, a través de la cançó i de la dinàmica de la pluja d'idees, acostar la presa de decisions a l'alumnat, així com presentar-los la possibilitat de triar com un element present en la vida quotidiana. Un element important que toca aquesta activitat és la presa de decisions no solament lligada al que desitjam, sinó també als deures que hem de complir, siguin agradables o no, i per tant a actituds d'esforç i de preocupació per les terceres persones a les quals poden afectar aquestes eleccions.

DESENVOLUPAMENT

1a fase

Començam llegint la cançó detingudament, responnent les preguntes següents:

- *When do we make choices? Share with the class some examples.*
- *How should we make choices?*
- *What is a tough choice?*

Aquest és un bon moment per fer referència al fet que no sempre les decisions es basen en el que volem, sinó també en el que realment ens convé, en els deures que hem de complir o en com afectaran terceres persones que ens importen. Podem recórrer a la cançó per posar exemples d'aquestes situacions. Quan triam menjar un pastanagó en comptes d'un *croissant* és perquè, encara que potser ens ve més de gust el *croissant*, sabem que la pastanaga és més bona per a la nostra salut. Si decidim tenir l'habitació ordenada, encara que ens faci una mica de vessa, és perquè així ajudam els pares alliberant-los d'aquesta tasca.

- *If you choose what's best for you, how will you feel?*
- *What is the meaning of 'mean'?, when are you mean? , Would you like to be mean? , If we do not like to be mean, what should we do?*

Finalment escoltam i cantam la cançó.

2a fase

Després d'haver analitzat la lletra de la cançó a través de preguntes, pretenem acostar la presa de decisions a l'alumnat proposant-los un exercici de pluja d'idees en què comparteixin amb la resta de la classe quines decisions prenen cada dia. Per això, en primer lloc, recorrem a la cançó i veim quins exemples posen Jammer and Pop. («*What choices do Jammer and Pop list in the song? Eat a carrot or a croissant, work hard to get an A or play in the yard, help parents make dinner...*»)

Elegir només una opció entre les múltiples que determinades situacions ens proposen no sempre és senzill. Per acostar aquesta realitat a l'alumnat els proposam situar una targeta en què hi hagi escrit «*tough choice*» a prop de les situacions que s'hagin esmentat a la pluja d'idees i que per a ells impliquin més dificultat. Per grups o de manera individual, segons etiquetin les diferents situacions d'*eleccions dures*, els proposam que argumentin el perquè.

3a fase

Per acabar, l'alumnat pot gaudir aprenent i cantant la cançó, o fins i tot cercant-hi entre tots una coreografia.

PROPOSTA DE CONTINUÏTAT

Animam l'alumnat a crear altres cançons similars per grups, substituint determinades parts de la cançó per altres que ells triïn. Nosaltres proposam substituir les parts en què s'exposen exemples d'*eleccions* i que ressaltam en cursiva en la cançó, per d'altres que ells mateixos hagin compartit en la pluja d'idees, o altres possibilitats que se'ls ocorrin. En funció del seu nivell de competència en llengua anglesa, se'ls pot proposar substituir només determinades paraules, frases o fins i tot estrofes senceres.